

Uit het Jonge Leven

door

P. Louwerse

Uit het Jonge Leven

DOOR P. LOUWERSE

GEÏLLUSTREERD

VIJFDE DRUK

ALKMAAR — GEBR. KLUITMAN

Een wakkere jongen.

Een noordwester storm joeg de golven van den Atlantischen Oceaen met woest geweld naar de kusten van Bretagne, waar ze op de blinkende, zwarte rotsen met vreeselijk geraas uit elkander stoven. —

De schepelingen, die met hunne schepen op een veilige reede of in behouden haven waren, vertelden elkander bij die gelegenheid van stormen, die zij hier, — van tempeesten, die ze daar, — en van orkanen, die ze ginds bijgewoond hadden.

Maar zij, die met hunne vaartuigen zich nog in volle zee bevonden, of de kust genaderd waren, hadden geen tijd om elkander vertellingen te doen. — Op zee waren alle handen in de weer om het schip in het groote vaarwater te houden, en zij, die in de nabijheid van de rotsachtige kust waren, beproefden het schier onmogelijke, om den noordwesten storm te beletten, dat hij het schip tegen de rotsen te pletter sloeg.

Onder de vaartuigen, die zoo tegen den storm en de hooggaande zeeën worstelden, behoorde ook een Fransche brik. De ervaren kapitein deed alles wat in zijn vermogen was, het schip van de rotsen te houden, en de manschap volgde trouw al zijn bevelen. Geen echter was meer en beter in de weer dan de kleine Jacques, de kajuitsjongen. Als een kat in het want en een haas op het dek, was hij overal, waar hij maar dacht, dat hij iets doen kon om het schip te helpen behouden.

Iedereen mocht Jacques even graag lijden, en als men hem maar een oogenblik niet zag, vreesde men reeds, dat de kleine waaghals zijn kloek bedrijf met zijn leven had moeten betalen. Sloeg er een golf over het dek, dan zag men angstig uit of ze hem niet mee-geleurd had. Maar Jacques liet zich door de eerste golf de beste niet over boord slaan en weer opspringende, riep hij lachend: „Zoo moest Moeder mij eens bezig zien! Ik wed, dat ze de koorts kreeg van angst!”

Dat zei hij zoo spottend, dat men haast zou gaan gelooven, dat hij een jongen was, die eigenlijk gezegd niet veel van zijn Moeder hield, en toch, hij mocht lachen of weenen, verdriet of pret hebben, altijd dacht hij aan die lieve Moeder te Havre en gedurig sprak hij van haar. — Nu, er was ook aan boord niemand, die niet wist, voor wie de vijf blinkende vijf-francs-stukken waren, die hij zoo zorgvuldig bewaarde. — Hij reikhalsde naar het oogenblik, dat hij zijn Moeder zien zou, maar nog meer verlangde hij er naar, haar gelaat te zien, als hij dat zilver in haar hand zou stoppen.

„Als ze dat geld in haar handen voelt, dan doet ze zóó,” riep hij eens, en trok toen zulk een zonderling gezicht, dat zelfs de stuurman, die anders nog al een bolleboos was, niet wist of Jacques lachte of schreide.

„Dat kon wel eens treurig voor ons afloopen, Jacques,” zei de stuurman toen hij Jacques voorbijliep, juist op hetzelfde oogenblik, dat met vreeselijk gekraak de brik op de rotsen stiet, en alles op het dek onderstboven viel.

Wat werd er gewerkt, gezwoegd en getobd om het vaartuig weer vlot te krijgen!

Te vergeefs; het was, alsof de brik tusschen de rotsen ingemetseld zat.

De storm nam toe in kracht, de zeeën werden steeds hoger en . . . „God zij onze arme zielen genadig,” fluisterde een oud matroos tot zijn kameeraad.

„Ja,” antwoordde deze, „eer de zon onder is, zijn we naar de kabeljauwskelder, maat!”

„De booten uit!” beval de kapitein.

Men gehoorzaamde, doch nauwelijks waren ze van de davids in zee gelaten of de golven sloegen ze weg.

Een vreeselijke kreet ging er onder de bemanning op, toen ze daar het laatste redmiddel op de witgekuifde baren zagen wegdrijven.

„Heb je veel kwaad gedaan, Jacques?” vroeg de oude matroos.

„Waarom vraag je dat?” sprak Jacques verwonderd.

„Vraag je nog waarom; jongen? Geen onzer ziet Havre meer! We zijn voor de haaien!”

„Er zou nog één redmiddel mogelijk zijn!” zei thans de kapitein. „Als één uwer den moed had in zee te springen, misschien, — misschien dat hij den wal bereiken zou. En als hij dan een dun touw om zijn middel gebonden had, dat wij hier aan boord lieten vieren, dan zou hij er aan den wal een kabel aan kunnen binden en wij zouden misschien gered zijn!”

Toen de kapitein uitgesproken had, keken allen naar den oever, dié wel een half uur ver van het schip zijn rotsige punten omhoog stak.

Had niemand den moed die poging te wagen, dan waren ze onherroepelijk verloren, dat wisten ze, en toch

„Maar doodsgevaar bespookt het zout:
Neen, niemand waagt den sprong.”

Opeens echter ontstond er beweging onder de matrozen, Jacques drong zich naar voren, ging voor den kapitein staan en zei: „Kapitein, hier zijn de vijf-francs-stukken, die ik voor mijn lieve Moeder bestemd heb, bewaar die voor me, en . . .”

„En wat, jongen?”

„En als ik niet aan den wal kom, en gij wordt op een andere wijze gered, geef dan dit geld aan Moeder en . . . zorg voor haar!”

„Bij mijn ziel, Jacques, dat zal ik doen! Maar kan je dan zwemmen?”

„Hij kan zwemmen en duiken als een bruinvisch,” zei de stuurman.

„Welnu, bindt hem dan de lijn om het lijf, maar

zorg dat ze lang genoeg is om hem aan wal te brengen!" sprak de kapitein.

In een oogenblik had Jacques zich half ontkleed, de lijn zat hem om zijn middel, reeds stond hij gereed den sprong te doen, daar scheen hij zich te bezinnen. Hij ging naar den kapitein, die nog altijd besluiteloos op het achterschip stond.

„Kapitein," sprak Jacques gehaast, „kapitein, als ik niet aan den wal kom, en u komt er wèl, zeg dan aan Moeder, dat Jacques haar boven bij God wacht, en . . . dat ik . . . ik me goed gehouden heb!"

Tranen kwamen den kapitein in de oogen, hij sprong op den kleinen knaap toe, omhelsde hem teeder en zei: „Jacques, je bent een held, maar . . ."

Jacques wrong zich los, schreeuwde: „hoera!" en, eer de kapitein het verhinderen kon, plompte hij in zee.

„En aller oogen volgden hem,
Terwijl hij daalt en rijst:
Het meer alleen behoudt zijn stem,
„Het boord" is stom en ijst.
Maar menig beê, bij God gehoord,
Klimt uit de stilte omhoog.
Intusschen streeft de zwemmer voort,
Het rotsig strand in 't oog."

Weldra was er niets meer van den knaap te onderscheiden en thans waren aller oogen slechts op de lijn gericht. Langzaam liep deze af.

„Een flinke knaap," zei de stuurman, „kijk eens naar de lijn! Wat doet hij een slagen!"

Daar schoot de lijn opeens met kracht uit! Wel

twintig, dertig slagen achter elkaar met een vreeselijke snelheid.

„O God, hij zinkt!” riep de kapitein, „en ik heb hem laten gaan! Ik heb den dood van den armen knaap op mijn geweten!”

Thans bleef gedurende een paar minuten de lijn onbewegelijk liggen. Reeds hield men Jacques voor verdronken en wilde een der matrozen haar inpalmen om althans nog het lijk van den koenen knaap aan boord te halen, toen de kok riep: „Neen, hij leeft nog! Hij zwemt nog! Kijk, de lijn loopt geregeld af!”

Ja het was waar, allen zagen het duidelijk. Nu eens heel langzaam, dan wat vlugger en een poos later ontrolde zich de lijn zeer snel.

Maar, weer lag ze een oogenblik stil!

Het was, alsof die lijn een tooverkoord was, zoo stonden die gebaarde mannen haar bewegingen gade te slaan.

Nu eens was het: „De arme jongen, hij heeft er het leven bij ingeschoten!”

Dan weer klonk het: „Neen, nog zwemt hij! Zie maar, de lijn loopt af!”

„Ja, maar de golven kunnen haar wel meeslepen,” sprak een ander somber.

Zoo stond men reeds meer dan drie kwartier.

Nu lag de lijn wel vijf minuten achter elkaar stil, doodstil.

De arme zeelieden, ze hadden geen hoop meer!

Ze zouden nooit weer ouders, vrouwen of kinderen zien!

En de storm nam nog steeds in hevigheid toe.

De bulderende golven beukten de wanden van het schip, dat ieder oogenblik een kreunend gekraak liet hooren.

Nog een half uur, misschien nog een uur zou de brik het volhouden, en dan . . .

En dan . . .

„Kijk, de lijn, de lijn!” schreeuwde de stuurman.

Op dit geroep liepen allen weer naar bakboord en daar zagen ze, dat de lijn, die zoo lang stil gelegen had, regelmatig afgewonden werd.

De kok greep het eind en . . .

„Ze trekken er aan, hoerah, ze trekken er aan!” riep hij.

Ook de kapitein onderzocht het en voelde drie rukken. Dat was het afgesproken teeken.

„Haalt in, mannen, haalt in,” beval hij. „Waarachtig, Jacques heeft het strand bereikt, en geeft nu het teeken, dat er een kabel aan de lijn gebonden is! Haalt in, haalt in!”

En weer wordt aan dat bevel voldaan.

Het is misschien het laatste bevel, maar wie weet, brengt het geen redding!

Wat trekken ze! Wat trekken ze in!

„Hoera, hier is de kabel, hier is hij,” riep de oude matroos.

In een oogwenk werd de kabel vastgesjord; de een na den ander vertrouwde er zich aan toe en kwam slingerende en gierende aan den wal bij Jacques, die met bebloede ledematen bij eenige visschers stond, die hem tijdig geholpen hadden, toen hij dreigde te bezwijken.

De laatste, die aan wal kwam, was de kapitein.

Hij ging rechtstreeks naar Jacques toe, gaf hem een kistje en zei: „Hier brave jongen, dat is mijn spaarpotje, breng dat naar je goede Moeder! En hier zijn de vijf francs-stukken!”

Met dankbaarheid nam Jacques het geschenk van den kapitein aan, doch toen hij hem hiervoor wilde bedanken, begonnen zijn oogen zonderling rond te draaien, hij werd doodsbleek en eer men het verhoeden kon, viel hij op den harden grond.

De arme knaap had zich overspannen en zich goed weten te houden, zoolang het gevaar nog niet geweken was en hij zijn doel niet bereikt had. Thans echter kon hij niet meer.

Was het wonder, dat iedereen zich beijverde den jeugdigen redder van zoovele menschenlevens onder dak te brengen?

Wel waren de visschers, die aan de kust woonden arm! Wel konden ze ternauwernood zooveel verdienen om met vrouw en kinderen zich het hoog noodige aan te schaffen. Maar medelijden vraagt niet: „Kan ik wel?” en menschenliefde rekt niet uit, of er voor één mond meer wel brood genoeg zal zijn. Ieder een bood den schiphreukelingen, die bijna allen van alles, wat ze overgegaard hadden, beroofd waren, een plaats aan tafel en een hoekje bij den warmen haard aan.

Jacques werd bij den pastoor gebracht en daar bleef hij drie weken lang ernstig ziek liggen. Ten laatste was hij echter zoo ver hersteld, dat hij per scheepsgelegenheid naar Havre kon reizen.

Toen hij daar aankwam, werd hij als een voornaam man ontvangen en geleid; de couranten deelden de gebeurtenis mede en schreven er boven: *De scheepsjongen van Havre*. Van alle kanten kwamen er giften in om den moedigen knaap te beloonen; maar hoe verheugd hij over dit alles was, toch lachte hij niet één keer zóó van blijdschap, als toen zijn lieve Moeder hem omarmde en uitriep: „Mijn goede, beste Jacques! Lief, lief kind!” — Toen lachte hij weer zóó, dat de tranen hem uit de oogen sprongen! —

En wat deed hij met al het geld, dat hij gekregen had?

De Maire der stad hield het in handen; hij liet den knaap leeren, veel leeren en . . . tien jaren later was hij kapitein op het prachtige fregat: *De Reddingslijn*.

Een valsch kwartje.

„Drie om een dubbeltje, drie om een dubbeltje!
Lekkere waar! Pak ze maar weg! Lekkere
appelsien! Drie om een dubbeltje. Ik heb lekkere
waar!”

Dat was me wat een geschreeuw en gejoel op die
Zaterdagavondmarkt!

Het was midden in Januari en vinnig koud, en toch
was er heel veel drukte en beweging.

Hier stond er een voor een tafeltje met messen te
schreeuwen:

„Bij Japie moet je zijn;
Zijn messen zijn fijn:
Ze zijn heel goedkoop,
En 'k heb er een hoop!”

Nu, dat ze goedkoop zijn en dat hij er een hoop
heeft, dat is waar, doch of ze fijn zijn, dat weet ik
niet. Mogelijk dat die man het wel weet, die er daar
een in de hand heeft. Wat zegt hij?

„Bocht, allemaal bocht, niets anders dan lood,”
bromt hij en smijt het mes op de tafel bij de andere.

De koopman wordt er echter niet verlegen mee en begint te zingen:

„Dat heertje is wat kaal!
Ze bennen van staal!
Wat houdt hij zich groot!
Dat mes is van lood!”

Al de omstanders lachen, en de ander verwijdert zich brommend.

„Allemaal Engelsche messen, allemaal Engelsche messen! Dertig centjes maar!” — roept de koopman weer, en daar tusschen door hoort men het geschreeuw van een kleinen jongen: „Lekkere waar! Lekkere waar!”

„In den zoeten inval! Lekkere olieballen!” dat is weer wat verder.

„Ze moeten weg, ze moeten weg! Dit zijn de laatste! Zweedsche lucifers! Tien doosjes voor zes cent!” klinkt het ginder.

„Het zullen mooi soort Zweedsche lucifers zijn, ja! Stokjes met rattenkruid!” zegt er een lachend.

„Je kan ze op je boterham leggen en opeten!” roept de koopman weer. „Echte Zweedsche lucifers!”

Ho, wat is dat! Wat een gedrang! Geen wonder, hoor! Tetteret-tettere-bèh-bèh, hoe! Bom-hoe-toet-tetteret—bom-bom-hoe-bèh!

Dat zijn andere kooplui, zoo pas aangekomen! Wat ze te koop hebben, weet men nog niet, maar dat ze vreeselijk leven kunnen maken, dat is duidelijk.

Hoort me dien langen slungel eens op een ouden trompet blazen! Het is of er een varken gekeeld

wordt en de ander op dien trommel! Het vel is al op drie of vier plaatsen genaaid! Dat doet er niet toe! Bom-bom-bom!

„Ier jij eb die concerte van de krenadiers! Nok une fois! Tamboers, jij je best doet!”

Mensch, mensch, als de kapel van de grenadiers en jagers zulk een leven schopte dan . . .

„Eeren, poeren, purkers, puitenlui! Je zult zek watte 'eb daar te koop! Ikke zek, ik niet weet! Neen, jij niet weet kan; ikke zek! Wi kom directement van die Parijs en 'eb . . .”

„Pak ze maar weg! Ik heb lekkere waar! Drie om een dubbeltje! Lekkere appelsien!” roept het kleine koopmannetje, dat wat naderbij is komen staan.

Maar och, niemand hoort naar hem! Hier is wat te hooren. Hoort dien vreemden snoeshaan eens doorslaan! Hij komt zoo regelrecht uit Parijs en . . .

„Wie daor in die Parijs 'eb zek, die pauvre 'Ollanderman niet 'eb koed pomade, zie 'eb stijf 'aar al die vark 'eb!”

„Praatjes, praatjes,” roepen eenigen.

„Lekkere waar, lekkere waar!” zoo hoort men weer onder al het gejoel, ja, zelfs boven het straatgezag van eenige opgeschoten jongens uit, die zoo hard ze kunnen uitschreeuwen van:

„Die goede tijd komt nooit weerom!”

Ondertusschen schijnt het ventje toch niet voor niemendal geroepen te hebben; want een net gekleed heer blijft voor den kruiwagen staan en na wat afgedongen te hebben, steekt hij zes sinaasappels in den vreeselijk grooten binnenzak van zijn overjas.

Na een kwartje op den kruiwagen geworpen te hebben, verdwijnt hij tusschen het gewoel.

Het geschreeuw gaat voort; telkens komen er andere menschen op de markt. Deze komen om te koopen, die om te hooren en te zien.

Ook „Robbetje vet,” zooals ons koopmannetje in sinaasappels bij de straatjongens heet, blijft geduldig staan, en alleen, als de wind wat gedraaid is, en zijn flikkerende olielamp, vreeselijk walmt, alleen dan gaat hij wat verder van de groote pomp naar de boomen.

Daar speelt het klokkenspel en elf zware slagen rollen dreunend over de huizen der stad.

Het gewoel begint langzamerhand wat te vermindern en hier en daar ziet men enkele kooplieden inpakken.

Maar, morgen is het Zondag, en al hindert hem dat niet, daar hij vandaag zijn Sabbath gehad heeft, dat hindert toch wel aan de negotie. — Als hij dan maar wat hard schreeuwt, komt er een man met een helm op en een dikken afranselaar op zij, op hem af en het is: „Zeg jij, kleine schreeuwelelijk, je schreeuwt de lui suf! Ga met je gevalletje naar de Jodenbuurt; daar hinder je de kerkmensen niet! Opgekrast, marsch!”

Ja, dat gaat morgen zoo en daarom, — nog een half uurtje!

„Lekkere waar! Lekkere waar! Pak ze maar weg! Drie voor een dubbeltje!”

Brr, wat steekt die oostenwind daar ineens nijdig op!

Jacob is dun gekleed. Een meer dan halvesleten jasje, dat van onder tot boven dichtgemaakt is, hier met een knoop en daar met een touwtje, laat hier en daar zien, dat er al niet heel veel meer onder zit. En dan dat broekje! Hû, welk een raar goed om daar nog een broekje van te maken: blauw gestreept katoen! Arme jongen, het is niet te verwonderen, dat je loopt te trappelen, en nu en dan in de holle handen blaast! Je hebt een dikken krulkop, dat is zoo, maar dat is ook alles! En je hoofd is je lijf niet! Wat staan die donker zwarte oogen flauw! En toch, ja, ik heb diezelfde oogen zien glinsteren! Dat is nog niet lang geleden! O he, nog geen drie uur! Het was daar straks, toen die heer voor een kwartje sinaasappels ineens kocht! Dat was nu nog eens handgift, die wat beteekende! Als hij het geldstukje maar niet verloren heeft!

Jawel, pas op! Jacob zal een kwartje verliezen! Daar zorgt zijn Moeder wel voor.

Een slecht jasje heeft hij aan, dat is zoo! Zijn broekje is nog slechter en — ja, vol met luchtgaatjes voor de gezondheid, dat is ook al waar, allemaal waar! Doch in datzelfde dunne, kapotte broekje van blauw streepjes katoen zit een zak van wat-ben-jeme! Een groote, diepe zak van . . . zeildoek. — Geen stuivertje kan er door! Een kwartje nog veel minder.

„Lekkere waar! Lekkere waar! Appelsien, mooie appelsien! Drie om één dubbeltje! Tien om één kwartje! Pak ze maar weg! Robbetje-vet heeft goede waar!”

„Hooft hem! hooft hem!” riepen eenige kwajongens, die al twee uren in de wol moesten liggen, maar het veel plezieriger vonden nog wat rond te loopen. „Hooft hem! Hij noemt zich zelf Robbetje-vet!”

—Jacob kijkt de jongens na en mompelt: „Die daar heeft een heerlijke, dikke jas aan! Ik geef er nog een kwartje voor! Ik zou wel eens willen weten hoe warm zulk een duffelsche jas is!”

De mannen met de trompet en de gescheurde trom gaan ook weg.

„Wel, Jacob, goede zaken gemaakt vanavond?” vraagt hij, die de trompet draagt en een kistje op den rug heeft hangen.

„Zoo, moet-je nog naar Parijs?” vraagt Jacob lachend.

„Heb-je 't gehoord? Deden wij het niet goed? Zou-je niet gezegd hebben, dat we wezenlijk Franschen waren?” vroeg de tamboer, die het tafeltje, met de pooten in de hoogte, op het hoofd had staan. Tusschen de pooten in stond de trom met twee nieuwe gaten er in.

„Of ik het gehoord heb! Je leek wel een Amsterdamsche Franschman, die zóó goed Hollandsch kan, dat hij zijn Fransch vergeten is,” antwoordde Jacob.

„Nu, wij gaan naar huis, hoor!” zeggen de twee en stappen door, terwijl ze er geen oogenblik aan denken, dat ze de menschen bedrogen hebben. Zeker is het, dat de water-en-vuurvrouw twee potjes pomade gekocht heeft, omdat ze die nergens zoo goed verkoopen, als in Parijs. Dat heeft haar eigen zoon gezegd, die zal het wel weten, want die is al eens te

Brussel geweest met een pleizierrein, en hij heeft gezegd: „o, Moeder, wie Brussel gezien heeft, die heeft Parijs gezien!” En daarom moest ze twee potjes van die Fransche kooplui hebben. Had ze geweten, dat ze in de stad woonden, en dat ze zoo min Franschen waren, als zij zelf, dan zou ze vast geen pomade gekocht hebben! En nu . . . neen maar, ruik eens! Precies rozenolie! Ja, ja, in Parijs verstaan ze de kunst. Onnoozele ziel! Zou haar neus ook vol met turfrook zitten, dat ze niet ruiken kan, dat er wat kaneel en nagelgruis door wat rundvet geroerd is?

Daar speelt de klok het voorslag voor half twaalf.

De markt is bijna leeg!

„Wacht,” denkt Jacob, „ik zal mijn geld eens natten!”

Hij gaat op den rand van den kruiwagen zitten en begint: „Een, twee, drie, vier . . . neen, dat kwartje moet apart, dat zal ik er straks wel bijtellen, — vijf, zes, zeven . . .”

En zoo gaat hij voort, tot hij drie honderd en acht centen heeft.

Al die centen glijden in den grooten broekzak van zeildoek! Een heele vracht!

Het kwartje ligt er nog!

Ja, hij weet het wel, hij weet het best! Ja, Robbetjevet zal 'n kwartje laten liggen! Dat kan je begrijpen! Voor niemandal niet voor den derden winter al met „appelsien” op de markt.

„Dat is een spiksplinternieuw kwartje! Zeker een uit een spaarpot!” mompelt hij. „Ja, het jaartal staat er op! Ik zal het niet bewaren, lieve mensch, neen!

Er is brood noodig en Moeder wacht er op! Hoe zoo'n spaarpot er toch wel uit zou zien? Zouden die rijke kinderen een spaarpot hebben zoo groot als . . . als . . . als de ijzeren pot van die oliekoekenvrouw daar! En als die dan vol is met kwartjes! — Ze zeggen, dat er gouden tientjes zijn, die precies zooveel waard zijn als . . . als veertig kwartjes! Ja, ja, dat zal wel zoo zijn! Bij Pluggink in de Boerenstraat heb ik wel eens goud geld voor de ramen zien liggen! Jongens, en daarvan een ijzeren pot vol, heelemaal, heelemaal vol”

Flap, daar waait de wind zijn lampje uit!

„Ja, nu dien ik heen te gaan,” zegt hij en het schijnt wel, dat hij er geen spijt van heeft. „Maar drie honderd twee en dertig cent van de negotie maakt, als dat winst was, dan ja, dan . . .”

Jacob kruit zijn wagentje bedaard voort, en doet het heen en weer schudden als een Scheveningsche vischvrouw, die langs den weg loopt. — Hij is bezig de rekening op te maken en vergeet te roepen.

Eindelijk is hij er na veel tobben gekomen. „Ik geloof dat ik nu vijftig cent gewonnen heb! Het kan er een paar meer, het kan er een paar minder zijn! Dat is te weinig. Morgen komt onze huisbaas op zijn eigen Sabbath om de huishuur! Vijftig cent, weg is de winst! En waar dan brood van koopen? En bij wien moet ik me dan warmen? Morgen is de smidse van baas Dijkinger niet open, anders Ja, die Dijkinger is zoo kwaad niet. Zei hij gisteren niet: „Kom eens hier, joodje, en warm de koude handen eens!” En toen ik dat deed paste hijzelf op mijn negotie en

kocht nog voor een dubbeltje appelsien op den koop toe! Was dat huisje maar van baas Diickinger, dan . . . !”

Daar kwamen nog eenige menschen aan. Wacht, je kan niet weten, hoe de koe een haas vangt. „Lekkere waar, drie om een dubbeltje! Lekkere appelsien! Drie om een dubbeltje! Pak ze maar weg!”

Neen, dat zijn geen koopers dat zijn . . .

„Dat is Mendelaar, de huisbaas” mompelt hij, en alsof hij bang is wat aan dien man te verkoopen, rijdt hij schielijk door.

Onderwijl Jacob zoo den kouden winteravond met de negotie op de markt doorbrengt, zit in het armoedigste poortje in het armoedigste blok huizen, en in het armoedigste huisje, een vrouw in het halfdonker. — Vuur is nergens te zien, en licht, ja, licht wel wat; maar het is van de straatlantaarn, die daar vlak voor het poortje staat! Het is wel niet veel; maar ze kan het er mee doen! Waarom zou ze ook meer licht noodig hebben? Hier achter in de poort komt niemand wat koopen! Aan de straat kan ze niet staan; want . . . ze heeft de koorts! — De koorts, o, die leelijke koorts! Iederen avond komt ze op hetzelfde uur terug, iederen avond!

Is Jacob slecht gekleed, hij zit nog in een prinsenkak bij zijn Moeder vergeleken! Dat zijn geen kleeren! Dat zijn lorren! Arme vrouw!

Ja, en arme weduwwrouw!

Met het Loofhuttenfeest is het al zeven jaar geworden, dat haar Ben gestorven is!

Wat is hij lang ziek geweest, en, wat heeft

toen de negotie lang stil gestaan!

Voor en na ging al het huisraad weg! Die Mende-laars nam zelfs een tang en een pook in betaling aan. — „Ik wil het u niet lastig maken, vrouwtje, geef maar hier!” had hij gezegd. Ja, dat heeft hij, en Ben en zijn vrouw waren er tevreden mee; want schuld maken . . .

„O, schuld maken nooit, nooit! Als ik maar weer beter berr, dan komt alles weer terecht!” had Ben ge-roepen.

Nu, hij werd beter.

„Nog een veertien dagen in huis blijven, hoor!” had de dokter gezegd.

„Vier weken ziek geweest! Vier weken de negotie stilgestaan! Nog veertien dagen in huis blijven!”

Hij wilde wel, och ja, hij wilde zelfs heel graag, — maar honger is een scherp zwaard!

Den anderen dag stond Ben met negotie op de markt en . . . vier dagen later was hij dood!

Wat moest er nu gedaan worden? Zij zou met de negotie gaan zoolang Jacob nog school ging! Hij zat nu in de hoogste klas en, zelf had ze het wel niet aan den onderwijzer gevraagd, maar ze had het gehoord: de onderwijzers waren allemaal over Jacob tevreden. Ja, de schoolopziener moest gezegd hebben: „Jammer dat dit ventje over een half jaar van school af moet! Anders . . .”

„O, ze had hem zoo graag op school gelaten, maar . . . ja, het was dat scherpe zwaard van den honger weer, die haar wat liet doen, dat ze anders niet gedaan zou hebben. Toen het school-examen

voorbij was, zag men Jacob met de negotie.

Kort daarop werd Moeder ziek!

Arme jongen, geen wonder, dat je er zoo gescheurd en gehavend uitziet! Geen wonder, dat je niet zindelijk bent! Moeder is 's avonds altijd ziek, als je thuis komt, wanneer zou ze je kleertjes nu kunnen verstellen? Door wind en regen langs een vuile straat loopen, je wordt er niet schooner op, Jacob! Stumperd! Geen wonder, dat de straatjongens je „Robbetje-vet” noemen!

Daar komt hij thuis. Het roepen onderweg heeft niets gebaat; want hij heeft niets meer dan de driehonderd drie en dertig centen.

Moeder neemt ze aan, de sinaasappels worden voorzichtig in een kistje overgepakt, de kruiwagen laat men buiten staan en Jacob krijgt twee dunne, droge boterhammetjes en, omdat hij zoo koud is, nog een stuk koek van het Loofhuttenfeest. Moeder had het gekregen.

Toen naar bed!

Ja, noem dat eens een bed! . . .

Den volgenden morgen sliep de knaap een gat in den dag, en toen hij opstond, vertelde Moeder, dat de huisbaas er al geweest was.

„Haast-je wat,” had hij gezegd toen Moeder wat lang naar het kwartje gezocht had, „haast-je wat, want ik moet naar de kerk!”

„Maar, Jacob,” zei Moeder, „ons is een groot ongeluk overkomen!”

„Wat dan, Moeder? Is het kwartje weg?”

„Ja, was het maar weg geweest, dan”

„Wat dan, Moeder?”

„Och, lieve jongen, hij is met dat kwartje naar het politie-bureau geloopt, zoo vlug hij kon.”

„Is dat zijn kerk, Moeder?” vroeg Jacob verwonderd.

„O, neen, kind, dat is bij de kerk! Maar wij zijn wel diep ongelukkig, jongen!”

„Maar wat is er dan gebeurd, Moeder?”

„Lieve jongen, dat mooie, nieuwe kwartje, dat je gisteren avond ontvangen hebt, is”

„Nu wat is dat, Moeder?”

„Dat is valsch, kind, dat is valsch! En nu is de huisbaas naar de politie om dat aan te geven! O, wie weet, of ze nu niet denken zullen, dat we valsche munters zijn!”

Jacob zette een bedroefd gezicht en was in het geheel niet op zijn gemak.

„O, ik weet anders wel van wien ik het ontvangen heb!”

„Nu van wien dan, kind?”

„Ja, hoe die heer heet en waar hij woont, dat weet ik niet, maar ik zie hem dikwijls op de markt!”

„Dat kan ons niet helpen! Als straks de agenten komen, dan moet je het zeggen!” was het antwoord.

Wel een half uur bleven Moeder en zoon bij elkander zitten en, werkelijk, juist toen Jacob begon te hopen, dat die huisbaas maar wat verzonnen had om een kwartje meer te hebben, daar kwam de man met een agent de poort in.

Die arme jongen weet niet waar hij zich bergen moet van angst.

Daar gaat de deur open en . . . de agent stoot zijn hoofd tegen den balk. Het was wel een lange man, maar het was in huis ook erg laag.

„De commissaris van politie verzoekt je op het bureau te komen. Dadelijk, en op staanden voet, terstond, zonder te wachten. Je zoon moet ook mee!” zei de agent.

Daar begon Moeder te kermen en te klagen en Jacob begon iets te doen, dat wel wat op brullen geleek.

Heel de poort liep op een hoop en stond voor vrouw Ben's deur.

De agent keerde zich om en zei tot het volk: „Ingerukt, marsch! Terug; ga weg, of ik reken jelui allemaal in! Het is me hier het zootje wel! Kom je haast, ja of neen?”

Eindelijk vermande Moeder zich. Ze sloeg den ouden omslagdoek om, dien ze vroeger altijd op Sabbath droeg, zei tot Jacob, dat hij haar maar volgen moest, en, daar ging het!

O, wat een oploop! Heel de Voldersgracht, met al de poorten die er op uitkwamen, loopen leeg! De mannen en de jongens moeten er meer van weten en loopen den agent, den huisbaas, moeder Ben en Jacob achterna.

Het is als een sneeuwbal, hoe langer hoe meer komen er bij, en eindelijk hoort men roepen: „Kijk, kijk, die Robbetje-vet wordt opgebracht!”

„Robbetje-vet, Robbetje-vet!” — „Gelapte Griet!” anders is er niet te hooren. De menschen zijn soms zoo onbarmhartig wreed.

Eindelijk zijn ze aan het politie-bureau, en eerst als ze binnen zijn, gaat de menigte wat uit elkander.

Daar zit de commissaris.

Hij heeft een paar oogen in zijn hoofd, die door het dunne buisje van Jacob heen kijken, en het hart van den armen jongen vreeselijk doen kloppen.

„Dat kwartje is valsch, vrouwtje,” zegt hij eindelijk.

„Dat wist ik niet, meneer!” antwoordt zij.

„Zoo! Hoe ben je er aan gekomen?”

„Mijn zoontje heeft het gisteren op de markt ontvangen, meneer!”

„Zoo, is dat ventje uw zoontje?”

„Jawel, meneer! jawel! Spreek dan Jaapje, en zeg wat je weet, kind!”

Jacob begint te vertellen en de commissaris knikt gedurig met het hoofd.

„Zou je dien meneer nog kennen, als je hem zag?” vraagt hij, als Jacob alles gezegd heeft, wat hij weet.

„Jawel, meneer!”

„Zoo! Was hij lang?”

„Zoo lang als u, meneer!”

De commissaris schrijft wat op, en Jacob ziet, dat hij het telkens doet, als hij hem een antwoord geeft.

„Welk haar?”

„Zwart, Meneer!”

„Baard of knevel?”

„Allebei, meneer!”

„Welke kleur hebben zijn oogen?”

„Dat weet ik niet, meneer!”

„Moest je weten! Merkbare teekenen?”

„Merkbare teekenen, meneer?”

„Ja, ja, merkbare teekenen! Heeft hij bijvoorbeeld heel lang haar, pleisters op zijn oogen, loopt hij mank, of heeft hij wat anders, dat niet alle menschen hebben?”

Jacob bezint zich een oogenblik en zegt: „Ja, hij heeft altijd een wandelstok met een menschenkop er op, en dan een flambard op met een veertje er in!”

„Zoo,” zegt thans de commissaris, „je kunt heengaan! Maar, ik waarschuw je, als je nog eens valsch geld uitgeeft!”

„Och, meneer, wij weten het onderscheid niet tuschen valsch en goed geld,” zegt Moeder.

De commissaris haalt een kwartje uit den zak en laat eerst het goede en daarna het valsche kwartje vallen.

„Hoor je onderscheid?” vraagt hij.

„Jawel, meneer, het eene kwartje klinkt harder dan het andere.”

„Juist, dat zoo dof klink, dat is het valsche kwartje! Dus, nu weet-je 't, hoor-je! Opgepast!”

De commissaris gaf een wenk met de hand, dat ze vertrekken konden.

Nauwelijks echter zijn ze de Wandelstraat ingeslagen, of Jacob hoort weer roepen: „Robbetje-vet! Leelijk Robbetje-vet!”

Ja, dat hoort Jacob, maar op hetzelfde oogenblik hoort hij ook wat anders en Jacob kijkt om.

En wat ziet hij?

Pats, pats, twee gemeene straatjongens krijgen van een heer ieder twee ferme draaien om de ooren, en

hij zegt: „Kwajongens, scheldt jezelven en geen arm kind!”

„Hij is het! Hij is het!” roept Jacob en loopt den heer achterna. Zijn Moeder volgt hem.

„Meneer, meneer!” roept Jacob.

De heer keert zich om en zegt: „Nu, wat is het?”

„U heeft gisteravond sinaasappels op de markt van me gekocht!”

„Zoo, ben jij die jongen? Ja, nu zie ik het! Maar wat is er nu?”

„En u heeft me toen een kwartje gegeven!”

„Dat is waar! Maar wat wil je nu?”

„Dat kwartje was valsch, meneer!”

„En wil je nu soms een ander? Zeg, je bent toch geen bedrieger?”

„Neen, meneer, maar”

„Nu, nu, geef het kwartje dan maar terug, dan zal ik je wel een ander geven!”

„Ik heb het niet meer, meneer!”

„Zoo, al versnoept of weggemaakt?”

„Neen, meneer, het is op het politie-bureau!”

„Wat moet het daar doen?”

„Het is valsch, meneer! En de huisbaas heeft het er gebracht!”

Langzamerhand waren er een paar menschen bij komen staan, en toen de heer dat ontdekte, zei hij: „Gaat maar allebei mee terug! Maar loop wat vooruit, anders krijg ik een kerkvol menschen achter me! Gaat maar allebei mee naar het politie-bureau.”

Jacob en zijn Moeder deden dit.

Toen ze er aangekomen waren,” zei de heer:

„Weten de agenten, of weet de commissaris wat van me?”

„Ik heb moeten zeggen hoe u er uitzag, meneer!”

„Goed, ga dan maar naar binnen en zeg, dat je den man gevonden hebt!”

Eenigszins verlegen met het geval gingen Moeder Ben en Jacob naar binnen, nadat een agent den commissaris gezegd had, dat die twee menschen van dat kwartje al weer terug waren.

„Wel, moedertje?” vroeg hij.

„Meneer de commissaris mag Jacob spreken?”

„Welzeker! Wat is het jongen?”

„Ik heb den valsch-kwartjesmaker gevonden, meneer!”

„Ja? En wie is het nu en waar is hij?”

„Ik weet niet, wie het is, maar hij staat hier in het voorportaal te wachten, meneer!”

„Nu maak-je me toch nieuwsgierig, ventje! Roep hem eens!”

Dit laatste zei hij tot een agent, die den heer dan ook weldra binnenbracht.

„Goe-morgen!” zei de heer vroolijk. „Dat is al vroeg drukte, vindt u niet?”

„Wat, meneer Wehrmayer, is u dat? Is u die valsche-kwartjesmaker?”

„Dat is te zeggen valsche kwartjes-uitgever; maker niet!”

„Je kunt heengaan, menschen!” zei de commissaris.

De vreemde heer keek de twee even aan en, eer ze de deur uitgingen, vroeg hij aan Jacob: „Zeg eens,

kereltje, is dat je beste pakje, dat je daar aanhebt?"

Jacob kreeg een kleur van schaamte en antwoordde: „Ja, meneer!"

„Zoo, zei de ander. „Kom dan morgenmiddag tus-
schen één en twee uur eens bij me aan huis. Ik heet
Wehrmayer en woon in de Krakatau-sstraat. Be-
grepen?"

„Ja, meneer!"

„Nu, tot morgen dan!"

Moeder Ben en Jacob gingen heen, veel vroolijker
dan zij gekomen waren, dat spreekt. En of sommige
straatjongens ook al riepen: „Kijk, daar gaat „Rob-
bjtje-vet" met „Gelapte Griet," hieraan stoorden zij
zich niet.

En wie was nu die meneer Wehrmayer?

Ja, een vreemd man.

In zijn jeugd was hij als een arme jongen naar
Brazilië gegaan om daar zijn geluk te beproeven.
Twintig jaren lang had hij daar en in andere landen
doorgebracht, en dat hij het ver gebracht had, kon
men wel aan zijn kleeding zien en ook aan het huis
waarin hij woonde. Hij was een zonderling man, en
schaamde er zich niet voor op de markt voor kraam-
pjes en kruiwagens te blijven stilstaan en er wat te
koopen. Hij was dan ook door zijn zonderlingheid
spoedig algemeen bekend en . . . de vriend van velen
geworden.

Maar dat was niet door zijn zonderlingheid, o
neen! Diezelfde zonderlinge man was de hartelijk-
heid en hulpvaardigheid in persoon.

Menschen helpen met raad en daad goed doen en

nog veel meer, waren zijn goede eigenschappen.

Geen wonder dat velen hem kenden en geen wonder ook, dat de commissaris van politie tot die kennissen behoorde. — Van wien hij het valsche kwartje ontvangen had, kon hij met geen zekerheid zeggen; hij geloofde van den heer Planninck, den Apotheker. Nu, bij dien Apotheker werd onderzoek gedaan en deze zei, dat hij juist van plan was geweest met een valsch kwartje naar het bureau van politie te komen; hij had er des middags weer een ontvangen; maar nu bij toeval, eer hij het in de geldlade streek, gezien dat het valsch was. Hij herinnerde zich dien persoon al eens meer gezien te hebben, zoodat hij niet twijfelde of hij zou wel weer terugkomen.

En hiermee liep het voor dezen dag af.

Wie op Maandagmorgen Jacob naar de markt had zien gaan, zou niet gezegd hebben, dat hij dezelfde jongen van Zaterdagavond was. Niet dat zijn kleeren zooveel beter waren, integendeel, deze leken bij het daglicht gezien nog veel slechter; maar er was wat anders.

Zaterdag was Jacob niet op zijn gemak en groezelig van gezicht en handen. Nu was hij vroolijk, en handen en aangezicht hadden eens flink kennis gemaakt met mevrouw Water, geboren Van der Pomp.

Helder roept hij nu uit: „Vandaag geeft Japie ze weg! Ze moeten allemaal weg! Lekkere waar! Vier om een dubbeltje! Pak ze maar weg! Lekkere appelsien! Goede waar!”

Het schijnt dat er bij zulke mooie gekleurde sinaas-

appels ook een vroolijk gezicht past om koopers te lokken, want de zaken gingen waarlijk goed, en toen hij om half één naar huis reed om op zijn tijd in de Krakatau-straat te zijn, had hij voor meer dan vier gulden ontvangen.

Wat was hij blij! Wat was hij in zijn schik toen hij al dat geld op tafel leggen kon!

Ook Moeder Ben was in haar nopjes, maar onderwijl ze dat geld zoo stond te tellen, viel haar oog op een kwartje, dat er wat vreemd uitzag!

„Toe, Jacob, gooi het eens op de steenen,” riep ze. „Ik geloof, dat we alweer een valsch kwartje hebben!”

Jacob deed het, en jawel, het plofte neer als een stuk lood.

„Gauw, Jacob, gauw, eer je naar dien meneer Leersnijer gaat”

„Meneer Wehrmayer, Moeder!”

„O ja, naar meneer Wehrmayer! Nu, eer je daarheen gaat, loop je eerst naar het politie-bureau en daar breng je dat valsche kwartje! Verstaan?”

„Ja, Moeder!”

„Nu, ga dan maar gauw! Beleefd en vriendelijk zijn, hoor, en niet met den vinger in den mond staan, of je muts in de handen ronddraaien!”

„Neen, moeder,” antwoordde Jacob en ging heen.

Nauwelijks was Jacob de poort uit of een agent volgde hem.

De agent hield hem goed in het oog.

De commissaris van politie had namelijk al zoovele onnoozele gezichten gezien, die stijf en sterk staande

hielden, dat ze dit of dat niet gedaan hadden en later toch door de mand vielen. Nu vertrouwde hij Jacob en zijn Moeder ook niet, en daarom had hij door een verkleeden agent voor hetzelfde valsche kwartje, dat gisteren op het bureau gebracht was, bij Jacob sinaas-appelen laten koopen. De agent, die op wacht stond en Jacob volgde moest zien of de jongen ook ergens een winkel binnenliep. Had hij dat gedaan, dan . . .

Maar Jacob deed het niet, hij kwam op het bureau en gaf het kwartje over.

„Groeien ze bij jou in huis ook aan het wiel van den kruiwagen?” vroeg de commissaris.

Natuurlijk antwoordde Jacob van neen, doch juist toen hij weg wilde gaan, zei de commissaris: „Je moet immers naar meneer Wehrmayer?”

„Ja, meneer!”

- „Goed, geef hem dan dit briefje!” sprak de heer en gaf hem een brief, die met lak gesloten was, over.

Toen de heer Wehrmayer gisteren van den commissaris afscheid nam, had hij gezegd: „U moest eens de proef nemen of die lui eerlijk zijn. Hij heeft nu wel gezegd, dat hij het valsche kwartje van mij ontvangen heeft, en het kan waar zijn, ik weet het niet, maar . . .”

„Begrepen, begrepen,” had de commissaris geantwoord en nu stond er in dat briefje niet anders dan:

Hooggeachte heer! De knaap en zijn Moeder zijn door en door eerlijk. Met opzet had ik het

valsche kwartje weer bij hem laten besteden, en — hij heeft het hier gebracht.

de Uwe:

R. van Elderbrands.

Jacob hoorde de klok van de Gasthuiskerk juist half twee slaan, toen hij in de Krakataustraaf aan- schelde.

De deur ging open en . . . een zwarte knecht in livrei stond voor hem.

„Jij heb moet wat?” vroeg deze en liet een rij groote, witte tanden zien.

„Ik moet meneer spreken! Meneer heeft gezegd, dat ik tusschen een en twee bij hem moet komen!” antwoordde Jacob.

„Ei, massa niet thuis is; massa heeft gezegd niets. Jack ook weet niets. Jij weg moet gaan tot massa is thuis!”

Daarin had Jacob niet veel plezier en daarom zei hij: „Meneer heeft toch gezegd tusschen een en twee uur, weet je!”

„Massa heeft gezegd niets. Jack ook weet niets!” hernam de neger en wilde Jacob zachtjes buiten de deur zetten toen de heer Wehrmayer juist de straat insloeg.

„Nu jij wel wacht kan!” zei de neger.

„Zoo, jongen, ben-je daar? Dat is goed!” sprak de heer.

„Ja, meneer, en hier is een briefje van den commissaris! Dat moest ik u geven, zei hij.”

„Van den commissaris? Ben je dan alweer op het politie-bureau geweest?”

„Ja, meneer, ik had vanmorgen met de negotie alwéér een valsch kwartje ontvangen, en dat heb ik daar gebracht!”

Of de heer Wehrmayer het nu begreep, weet ik niet. Hij zei niets anders dan: „Wacht maar even,” en ging in een kamer.

Een paar minuten later kwam hij terug, zei den neger wat in een taal, waarvan Jacob geen woord verstond, en beval den jongen den neger te volgen.

„Een raar gezelschap,” dacht Jacob en ging met den mooi aangekleeden zwarte mee.

„Jij weet die Palmhoutgracht?” vroeg de neger.

„Jawel,” antwoordde Jacob, „die is net bij de Prui-nenhaven!”

„Zoo, jij dan moet den weg wijs. Jack niet weet.”

Thans sprak de zwarte geen enkel woord meer, en alleen toen ze op den Palmhoutgracht kwamen, vroeg hij waar ergens Pinksternakel, de kleerenverkooper, woonde.

Ze waren vlak bij het huis en Jacob zei: „Hier!”

Hierop traden die twee den winkel binnen en de neger gaf een briefje aan den winkelier.

„Goed,” zei deze en begon toen Jacob de maat te nemen, en zocht in zijn winkel, die van onder tot boven vol zat, gebreid ondergoed, linnen onderklee-ren en een broek, vest en kiel.

Dat alles werd in een pakje gerold en den neger gegeven.

Hierop gingen ze den winkel uit en thans vroeg de

zwarte weer: „Waar het Besjeshuis is?”

„Vlak naast het oude klooster, bij de Rimpelsteeg,” antwoordde Jacob.

„Zoo jij mij dan moet den weg wijs. Jack niet weet!” sprak de neger en zonder weer een woord te spreken ging het straat in, straat uit tot ze bij het Besjeshuis waren.

„Waar die badhuis hier is?” vroeg Jack nu.

„O, dat is daar die poort in!” gaf Jacob ten antwoord.

Beiden gingen er in, en weer gaf de neger aan den man, die in het bureau stond, een briefje over.

De bediende lachte, schelde en zei tot een bediende: „No 12, twee handdoeken en zeep!”

Weldra waren Jack en Jacob nu in het kleine kamertje waarin een badkuip in een hoekje stond. Er werden twee kranen opengedraaid, en warm en koud water stroomde tegelijk in de kuip, die in een oogeblik half vol was.

De bediende roerde er met een thermometer in of het niet te heet was, en zei: „Het is goed!” ging het vertrekje uit en deed de deur dicht.

Jack trok zijn livrei-rok uit en beval Jacob zich te ontkleeden, en toen deze schoorvoetend hieraan voldaan had, pakte hij hem op en zette hem in de waterkuip. — Handdoeken en zeep werden goed gebruikt, en een half uur later kwam Jacob als een heel andere jongen het badhuis uit. Toen hij in den spiegel gekeken had, kende hij zichzelf niet; wie zou hem op straat kennen?

Het oude gelapte pak was achtergebleven.

Zoo gingen ze samen naar de Krakatau-sstraat en daar hoorde Jacob van den heer Wehrmayer, dat zijn Moeder naar het ziekenhuis was gebracht om wat op te knappen en dat hij zoo lang maar hier blijven moest. Hij kon met de meiden en knechts in de keuken mee eten en op de bedienden-kamer slapen.

Zoo gingen veertien dagen voorbij. In dien tijd had de heer Wehrmayer hem eens wat laten lezen, rekenen en schrijven, wat boodschappen laten doen en nu . . . nu woonde Moeder Ben in een net huisje op de Beeldenkade, en haar Jacob woonde bij haar in. Moeder Ben was heel wat opgeknapt. Ze was netjes in de kleren, het huisje was met eenvoudige meubelen voorzien, en ze zag er tevreden uit, al was ze nog ziekelijk. — Jacob ging weer school en, als hij nu maar zijn best bleef doen, dan zou de heer Levie Wehrmayer wel verder voor hem zorgen, want hij had gezegd: „Jacob als je oppast, dan zal ik wat van je maken! Reken daar op!”

Het valsche kwartje, dat de oorzaak van die gunstige verandering was geweest, had de heer Wehrmayer met veel moeite van den commissaris van politie terug gekregen. Moeder Ben had het in een spanen doosje gelegd, en zorgvuldig in de linnenkast weggesloten.

„Maar, meneer,” had Jacob eens gevraagd, „waarom moeten we dat valsche kwartje bewaren?”

De heer Wehrmayer ging naar een kast, haalde daar een blikken trommel uit, deed dien open en . . . Jacob zag een ouden doorgesleten klomp.

„Die klomp heeft mij gelukkig en rijk gemaakt,”

zei hij, „en als ik je nu eens vertel hoe dat in zijn werk gegaan is, dan zal je wel begrijpen, waarom ik dien klomp bewaar. En, als je eens zijn zult, wat ik hoop, dat je worden zal, dan zal je ook blij zijn, dat je het valsche kwartje nog hebt, dat de oorzaak van je geluk geworden is!”

De heer Wehrmayer heeft woord gehouden. Hij heeft voor Jacob trouw gezorgd. Maar Jacob was ook waard, dat er trouw voor hem gezorgd werd. Geen dankbaarder menschen dan Jacob en zijn goede Moeder. Van de school, waar Fransch, wiskunde en teekenen geleerd werd, ging het dadelijk naar het gymnasium, waar hij in de tweede klas kwam. Het mannetje werkte verbazend hard, en geen leeraar was er, of hij hield van hem, ja, zelfs de jongens hadden veel met hem op, want Jacob was een echte, gulle pretmaker en een bovenst goed vriend. Van het gymnasium ging het naar de Hoogeschool om voor arts te leeren. Hij deed alle examens op tijd, promoveerde als Dokter, en kwam nu als arts in de stad, waar hij met „appelsien” geloopt had. Daar was hij de vriend der rijken, de hoop der zieken en de troost der armen.

En op den avond toen hij aan zijn weldoener, den Heer Wehrmayer kwam vertellen, dat hij niet alleen Arts, maar ook Dokter was, toen haalde de heer Wehrmayer den ouden klomp voor den dag, en hij vertelde zijn eigen geschiedenis.

De oude klomp.

Hier volgt het verhaal, dat de heer Wehrmayer aan den jongen dokter deed.

Het is nu bijna vijftig jaar geleden, dat ik in een kleine, maar vrij woelige zeeplaats woonde.

Ons huisje stond in een achterbuurt; want om in een winkelbuurt of op een deftigen stand te wonen, daarvoor hadden mijn ouders geen geld.

Over het geheel liet het plaveisel der straten veel te wenschen over, maar in de achterbuurten was het meer dan erg. Keien, die heelemaal rond en verbazend groot waren, lagen naast kleine, puntige dingen. Hier en daar waren heele putten in de straat en het gras groeide er bijna nog beter dan in de weide. Van April tot October brandde er 's avonds geen enkele lantaarn, en van October tot April waren we er één rijk, die met olie gevuld en om negen uur al uitgeblazen werd. Alleen 's Zaterdag bleef die gloeiende spijker een uurtje langer wat schemerlicht geven.

De huisjes in de buurt stonden op een soort van pleintje, waarop men niet komen kon, of men moest een oude poort door. Die poort werd bij zomerdag om tien en bij winterdag om negen uur gesloten. Op Zaterdag alweer bleef ze bij zomer en winter een uurtje langer open.

Wie er nu na dien tijd door wilde, moest den portier schellen. Deze deed dan het klinket, dat is een

klein deurtje, dat in de groote deur gemaakt is, open, en voor één cent mocht men dan in- en uitgaan.

De portier van ons hofje, dat de „Schippers-erve” heette, had vrije woning en, behalve het poortgeld, nog drie gulden in de week. Voor dat inkomen moest hij de huishuur van den eigenaar ophalen, en als er wat gemaakt moest worden, dan werd dit den portier verteld en deze bracht de boodschappen ook aan den eigenaar, die nooit op de erve kwam, over.

Die portier heette Maulbeere, Wilhelm Maulbeere. Hij was een Duitscher van geboorte, doch als kind reeds in ons land gekomen. Hij kon onze taal wel goed spreken, maar men kon toch altijd nog hooren, dat hij een vreemdeling was. Al heel vroeg was hij naar zee gegaan. Hij had, geloof ik, de heele wereld gezien. De eigenaar van de „erve” was een scheepsreeder, en op een zijner schepen had Maulbeere gevaren tot hij zestig jaar oud was. Toen had de reeder hem het postje van portier op de „erve” gegeven.

Maulbeere had als matroos altijd zuinig geleefd, zoodat hij een aardig spaarpotje gemaakt had. Hij woonde moederziel alleen in zijn huisje, waar hij al het werk, dat er te doen was, zelf verrichtte. Waschen alleen, dat deed hij niet. Een buurvrouw deed dat voor hem, en hiervoor kreeg het mensch twee kwartjes in de week. Gestreken moest er niets worden, want strijkgoed gebruikte hij niet. Evenmin liet hij wat mangelen. Hij mangelde zelf, door op het goed te gaan zitten; dan was het ook glad, zei hij.

Maulbeere was niet lang, maar breed van schoulers en borst. Hij had vuisten als smids-voorhamers,

was nooit ziek, nooit bedroefd, nooit vroolijk, nooit „bokkig,” nooit vriendelijk. Bovendien droeg hij Zondag en in de week hetzelfde pak, en alleen bij winterdag sloeg hij een ouden dragondersmantel om, dien hij eens van een gepasporteed dragonder voor niet al te veel gekocht had. Maulbeere was dus altijd dezelfde. Ja, nooit zou hij de poort open of dicht doen, of hij krabbelde, als hij hiermede klaar was, aan zijn linkeroot, kuchte eens en wreef dan over den linkerarm, alsof hij daarin rheumatiek had.

Zoo was onze portier Maulbeere, en niemand was er, die veel van hem hield, maar niemand was er ook, die boos op hem was.

Hij was portier Maulbeere en hij behoorde bij de „erve”, zooals het klinket in de poortdeur behoorde.

Ik zei daar, dat er niemand was, die veel van hem hield of die boos op hem was. Zoo ging het ook met ons.

Vader en Moeder waren straatarm en . . . Israëlieten. Dat beteekende daar in die buurt heel wat. O, er waren daar zulke schelmen en deugnieten op die erve! Er woonden mannelijke en vrouwelijke dronkaards, er woonden stroopers, die bij nacht en ontijd uitgingen, die er heerlijk van aten en dronken zonder dat ze eenig ambacht uitoefenden; er woonden vloekers, leugenaars en lasteraars; er werd gegeven, gescholden en gevochten bij dag en bij nacht. En toch, hoeveel ondeugden de menschen ook bezaten, in hun oog waren wij slechter en gemeener dan zij. De leelijkste scheldnamen kregen we naar ons hoofd en, als het niet zoo droevig geweest was, het zou dan om te

lachen geweest zijn, — wij waren in hun oog gemeene bedriegers.

Wij, ja, Vader, Moeder, ik en nog drie zusjes, wij waren bedriegers, zeiden ze, en we waren ook veel te slecht om omgang met hen te hebben.

Eens op een Vrijdagavond, ik was wat lang met de negotie uitgeweest om toch wàt thuis te kunnen brengen, kwam ik binnen de poort van de erve, toen ik zag dat Moeder de Sabbathslamp al opstak. Ik haastte mij binnen te komen, maar bij de deur stonden drie jongens met valsch lachend gezicht mij op te wachten. Eer ik er aan dacht, hadden twee mij beet en wreef de derde mijn gezicht met een stuk spek in. Toen stak hij mij dat stuk spek in den mond, en daarna liepen ze hard weg onder het geroep van „Spekjood!” Maar nauwelijks waren die woorden uit hun mond of Vader kwam aan. De jongens wilden nu de poort uitloopen, maar Maulbeere stond daar en met een: „Ellendige vlegels, die je bent,” gaf hij den drie jongens een verbazend pak slaag. Toen kwamen de Moeders van die lieve knapen aanloopen om hunne „arme schapen van jongens”, zooals zij ze noemden, tegen die Maulbeere te helpen, maar Maulbeere had in zijn leven zooveel stormen over zijn hoofd zien gaan, dat hij geen oogenblik eraan dacht om bang te worden. Integendeel, hij bleef staan en zei: „Hoort eens, voor groote monden ben ik niet bang. Dat zal je zien, als ik morgen ochtend de huishuur kom ophalen. Je hebt nu al in drie keer niet betaald, en als er morgen niet voor vier weken geld is, dan staat morgen avond heel je boeltje buiten

de poort en op straat! Begrepen?"

De vrouwen raasden nog wel wat, maar ze wisten, dat Maulbeere een man van zijn woord was en trokken dus, uit vrees voor hem, stil naar binnen.

Uit gebrek aan olie ging onze lamp uit en daarom waren we ook heel vroeg naar bed gegaan.

Slapen kon ik zoo gauw niet en het was daarom mijn schuld niet, dat ik alles verstaan kon, wat Vader en Moeder heel zacht met elkander spraken. Zij hadden het natuurlijk over hetgeen 's avonds met mij gebeurd was en Moeder begon er om te huilen, dat hoorde ik.

„Hoor eens, Rachel,” zei Vader, „zou je liever willen, dat de jongens van de erve veel van onzen Levie hielden?"

„Ja, Jacob, zeker zou ik dat! Dan had de arme jongen tenminste nog wat in zijn leven!"

„En als de jongens nu eens, te beginnen met morgen, Levie als hun buur- en speelmakkertje aannamen, hoe zou je hart dan zijn, Rachel?" hoorde ik vragen.

„Het zou opspringen van vreugde, Jacob!"

„En het mijne zou wegkrimpen van angst, Rachel! Weet je dan niet hoe liederlijk slecht de jongens uit deze buurt zijn? En zou je dan niet gelooven, dat er voor onzen eenigen jongen veel gevaar bestond, dat hij ook zoo slecht werd? Stil, Rachel, stil! Laten we den God onzer Vadersen voor zijn Liefde danken, dat Hij ons bij al onze armoede kinderen gaf, waarvan onze wijze koning Salomo eens zeide: „Kinderen zijn een erfdeel des Heeren!"

Moeder sprak geen woord, en het bleef een oogenblik stil. Toen hoorde ik Vaders stem weer, en fluissterend klonk het: „Willen we den God onzer Vaderen loven en danken, Rachel?”

En zacht en innig, zooals een Moeder alleen spreken kan, klonk het: „Je hebt gelijk, Jacob! Kom laten wij God danken. Zijn liefde is oneindig groot; Zijn naam is Ontfermer.”

Toen sprak Vader een gebed uit en zachtkens, heel zachtkens klom ik van mijn strooleger, en zoodra Vader geëindigd had, drukte ik zijn trouwe, goede hand en Moeder een kus gevend, zei ik snikkend: „Wat zijt gij goed! Wat zijt gij goed! En wat ben ik rijk! O, duizendmaal rijker ben ik dan al de jongens van deze erve, die zulk een trouwen Vader en zulk een lieve Moeder niet hebben.”

Moeder omhelsde mij en brak in snikken uit, maar Vader zei: „Ga naar bed, Levie! Mijn hart is te vol; ik kan niet spreken.”

Toen ik den volgenden dag in de Synagoge kwam en den voorlezer de Wet hoorde lezen, had hij voor mij het vijfde gebod wel kunnen overslaan, meende ik. Maar toen ik er over nadacht, begreep ik, dat dit gebod toch ook voor mij was, omdat ik mijn goede ouders nooit genoeg kon liefhebben.

Toen we uit de Synagoge kwamen viel er natte sneeuw en daar mijn klompen versleten waren, werden mijn voeten doornat. Wat had ik me thuis graag eens willen warmen! Maar er was geen vuur. 's Middags ging ik naar het station van den spoorweg en toen ze daar de halfwarme waterstoven uit de

wagens haalden en op het perron neerlegden, greep ik moed. Ik trok mijn klompen uit en ging met de natte kousen op de stoven staan. Wat was dat heerlijk! En terwijl ik daar stond, kwam Maulbeere voorbij. Hij knikte mij toe, en zei iets tegen een knecht van het spoor, die mij in het stoven-vertrek bracht om mij bij het vuur te warmen. Die man was zelf arm, anders had hij mij ook wel geld voor nieuwe klompen gegeven. Heerlijk warm ging ik naar huis, maar eer ik op de erve was, was ik alweer steenkoud. Met een weinigje brood in de maag ging ik dien avond weer met negotie uit.

Vlak voor mij liep Maulbeere. Hij had dien dag de huishuur opgehaald en was er, toen de Sabbath om was, ook bij ons om gekomen. Hij ging het geld zeker nu wegbrengen. Maar terwijl ik zoo met mijn mandje aan den arm voortliep en niet meer naar Maulbeere keek, schopte ik met mijn voet tegen iets, dat scheen te klinken. Ik bukte, raapte het op en — het was een grauw linnen zakje met geld.

Ik voelde dat ik een kleur kreeg, een kleur van blijdschap!

Wat zou er in zitten?

Wacht, daar was een winkeltje waar ze bezems, boenders, dweilen, borstels, touwwerk en ook klompen verkochten. Er brandde maar een heel klein olielampje, maar het gaf toch genoeg licht om buiten te kunnen zien, wat er in het zakje zat. Ik opende het voorzichtig en keek hoeveel ik wel gevonden had.

„Heerlijk deelcn, Levie!” riep opeens een der buurljongens, die bij me kwam staan. „Ik heb je de beurs

zien oprapen. Eerlijk deelen. Hoeveel is er in?"

Ik deed het zakje vlug toe en zei: „Ik weet het niet; ik heb het geld niet geteld. Maar deelen doe ik niet. Ik breng de beurs bij de politie. Wie weet hoe verlegen de man of de vrouw er om is, die ze verloren heeft!"

„Ja jij zult die beurs bij de politie brengen! Of ik dat geloof! Neen, maat, eerlijk deelen! Ik de helft en jij de helft. Kijk eens, wat verkoopen ze hier mooie klompen!"

Ik zag de klompen; ik zag er zelfs een paar, dat mij wel passen zou. Mijn voeten waren zoo nat en zoo ijskoud.

Zou ik? Ja? Zou ik deelen en klompen koopen?...

Een oogenblik aarzelde ik.

„Neen," zei ik. „Ik deel niet. En als je niet gelooft, dat ik de beurs bij de politie breng, ga dan mee!"

„Leelijke spekjoed, dat zal niet gebeuren! Hier de beurs of . . ."

Hij greep er naar, maar ik had de beurs bij het touwtje waarmee ze gesloten was, goed beet, en eer ik er aan dacht, had de jongen met den zak een slag tegen de wang.

De jongen wilde mij nu te lijf, maar de man, die in het winkeltje woonde, was in de deur komen staan en had alles aangehoord. Nu kwam hij voor den dag en gaf den jongen een schop. Ik liep van schrik zoo hard ik kon naar de politie-wacht, gaf daar de beurs af, vertelde waar ik ze gevonden had, en ging heen.

Gelukkig waren de menschen dien avond nogal kooplustig, zoodat ik heel wat groote en kleine doozen

lucifers, doosjes schoensmeer, stukjes zeep, veters, naalden, spelden en knipmesjes verkocht. Met honderdvijftien cent kwam ik om tien uur thuis, juist toen Maulbeere de poort wilde sluiten.

Hij zei geen boe of ba, maar ik lette er niet op; de man sprak toch bijna nooit. Nauwelijks was ik echter in huis of ik zag een paar nieuwe klompen staan.

„Die zijn voor jou gekomen, Levie,” zei Moeder, „maar ik begrijp er niets van. Waarom hebben ze die gebracht?”

Ik wist het ook niet, maar vertelde, wat er gebeurd was.

Moeder kreeg tranen in de oogen toen ik haar vertelde van dien jongen, die wilde hebben, dat ik deelde, en van mijn begeerte in een paar nieuwe klompen.

„Zoo is het goed jongen, zóó is het goed! Altijd eerlijk zijn, altijd,” sprak Moeder en gaf mij een kus.

Dien kus voel ik nog! Ik voel mijn hart nog van blijdschap en geluk kloppen, daar ik Moeder gelukkig had gemaakt, omdat ik niet slecht wilde zijn.

Vader drukte mij de hand en zei alleen: „Zoo durf ik om zegen bidden, kind!”

Wat sliep ik dien nacht gerust! Wat droomde ik heerlijk! Ik had mijn nieuwe klompen aan de voeten en zag dat Moeder een der oude in het vuur deed. Ik zag hoe ze naar den tweeden greep, maar dat Vader haar tegenhield en zei: „Rachel, houd op, zie eens!”

De klomp werd goud.

Wat was ik blij! Van blijdschap werd ik wakker en ik ging in het stroo naar den gouden klomp zoeken. Die moest daar zijn.

Och, spoedig ontdekte ik, dat ik maar gedroomd had.

Den volgenden morgen ging ik, met de nieuwe klompen aan, de poort uit. Maulbeere stond in zijn deur en keek nog leelijker dan anders. Het was, alsof hij wat aan mijn nieuwe klompen zag.

„Hé, spekjood,” riep de jongen van den vorigen avond. Hij was nu buiten de poort. „Hé, spekjood, nu zullen we je dien slag van gisteren eens betaald zetten. Slaat er op, jongens, slaat er op! Hij heeft het geld gehouden en klompen gekocht! Toe, slaat er op, hij heeft de rest van het geld misschien nog in den zak!”

De bengels vielen mij aan, doch ik trok een klomp uit en verdedigde er mij zoo goed mede, dat ik weldra verder kon gaan.

Nu ontstond er een gesprek tusschen de jongens, maar wat ze zeiden verstond ik niet. Ik zag alleen, dat een oogenblikje later Maulbeere de poort uitging en mij volgde tot hij bij het klompenwinkeltje was. Ik zag hem rammelen aan de deur, die met den Zondag gesloten was, en kort daarna er in huis gaan.

Ik had een gerust geweten en dacht er niet verder over na, maar ging nu met mijn poetsgerei bij de societeit staan. Ik verdiende daar met vuil weer nog al eens wat met het poetsen van de laarzen van de heeren, die binnen gingen.

Weer viel er van die koude watersneeuw, en toen het vier uur was, had ik nog maar een onnoozel dubbeltje verdiend. Ik besloot daarom niet langer te blijven staan en ging naar huis. Moeder had gezegd, dat

de kachel nu eens zou branden, als ik thuis kwam, en dat ik dan een paar boterhammen zou krijgen, die met echte boter gesmeerd waren.

Wat ik naar het vuur en naar die boterhammen verlangde!

Vol moed trad ik dus de poort binnen. Ik groette zelfs den brommerigen Maulbeere recht hartelijk, maar stond niet weinig te kijken, toen ik hem hoorde zeggen: „Joodje! Hoor eens!”

Ik keerde mij om, maar sprak van verbazing geen woord.

„Hoor eens! Kom eens hier,” hernam hij.

Voor het eerst van mijn leven zag ik, dat zijn oogen nog wat anders konden doen dan leelijk kijken. Er lag nu groote vriendelijkheid in.

Ik kwam naar hem toe en ging mee naar binnen. De lamp was daar al aangestoken en het was er prettig warm. En hoe ik vreemd opkeek van alles wat ik zag! Bogen, pijlen, schilden, krissen, mooi gevlochten matten, gesneden doosjes, rare kopjes en schotel-tjes, een schommelstoel, een rieten tafel, en, ja, ik weet niet, wat ik zoo al zag. Ik kwam oogen te kort.

„Ga eens zitten, ventje,” zei hij en schoof mij een rieten stoeltje toe. Hij zelf zette zich in den schommelstoel, stak een vreemde pijp aan en zei toen: „Je hebt gisteren een zakje met geld gevonden!”

Ik verschrikte en antwoordde: „Ja, maar ik heb het bij de politie gebracht.”

„Dat weet ik. Maar waarom wilde-je dat geld niet met dien anderen jongen deelen en dan klompen koo-pen?”

Hoe wist die Maulbeere alles zoo? Het was mij een raadsel, en daarom kwam het antwoord er wat hortend en stootend uit: „Wat ik vind is toch niet van mij, maar van een ander?”

„Nu ja, maar je had het toch kunnen houden!”

„Dan was ik immers een dief geweest, Maulbeere?”

„Ei, denk-je er zoo over? Ei, ei! Nu, hoor eens, ik had die beurs verloren. Het geld van de huishuur zat er in. Ik begreep wel zoo wat, waar ik ze verloren moest hebben, maar toen ik op die plek kwam, lag er niets. Ik haalde ander geld en kwam ontevreden thuis. Toen ik je nu vanmorgen de poort zag uitgaan met nieuwe klompen aan, dacht ik: „Zoo, hij heeft zeker dat geld gevonden!”

„U keek heel leelijk naar mijn klompen, dat zag ik wel!”

„Stil, ik ben nog niet klaar. Nu hoorde ik wat die drie schelmen tegen je riepen, en ik zag hoe ze je een pak slaag gaven. Ik was boos op je en wilde je niet komen helpen. Toen je die jongens met je nieuwe klomp van het lijf hield en weg liep, hoorde ik hoe Leen, de jongen, die je „spekjood” noemde, vertelde van den vorigen avond. Hij sprak van het klompen-winkeltje en nu wist ik er genoeg van. Ik ging de poort uit en naar het winkeltje.”

„Ik heb het gezien!”

„Stil! En daar vernam ik van den man, hoe de vork in den steel zat, en dat ik mijn geld op het politie-bureau zou kunnen vinden. Hij had dat zoo aardig gevonden, dat hij de klompen, waarnaar je zoo ver-

langend gekeken had, bij je aan huis liet brengen."

„O, heeft hij dat gedaan?"

„Stil! Niet in de rede vallen! Ik ging naar het politie-bureau en kreeg de beurs. De agent zei ook wie de beurs gebracht had, maar de man wilde niets aannemen. Kijk, hier is de beurs!"

Hij legde het zakje op de tafel.

„Hoeveel is er in?" vroeg hij.

„Ik weet het niet! Ik kon het niet tellen, maar ik was toch wel wat nieuwsgierig."

„We zullen samen tellen," sprak hij en legde aan kwartjes, dubbeltjes, centen en halve centen voor twaalf gulden vijftig op tafel.

Zooveel geld had ik nog nooit gezien.

„En roep nu eens tegen mij, wat die jongen tegen jou riep!"

„Nee, dat durf ik niet!"

„En ik zeg dat je het doen moet!"

„Nee! Dat mag ik niet!"

„Gekheid! Ik wil het hebben! Gauw dan!"

Ik lachte en zei: „Spekjoed!"

Maulbeere lachte nu ook en zei: „Je hebt gelijk, dat ben ik niet! Maar wat riep de jongen gisteren avond onderwijl je bij dat winkeltje stond? Dat moet je zeggen, dat, begrepen!"

Aarzelend zei ik nu: „Eerlijk deelen!"

„Dat is het!" hernam Maulbeere. „Juist! Eerlijk deelen. Niet meer dan billijk. De helft van twaalf gulden vijftig is zes gulden vijftentwintig! Hier, dat is dan voor jou, en dit voor mij!"

Hij schoof mij het geld toe, maar ik durfde het niet opnemen.

„Nu, is het de helft niet?” vroeg hij.

„Ja! Maar — maar — — neen, ik neem het niet!”

Toen ik dat gezegd had sprong ik op en wilde wegloopen.

De oude Maulbeere was nog vlugger dan ik dacht, want eer ik buiten de deur was, had hij me al bij mijn versleten kielte en scheurde dat rits, door. Nu zag hij mijn dun hemdje.

„Sta, kwajongen, sta!” riep hij. „Heb het hart eens om weg te loopen! Strijk op dat geld!”

Ik deed het, maar stak het niet in den zak.

„In den zak er mee!” beval hij.

Ik durfde niet tegenspreken en deed ook dat.

„Ga weer zitten,” klonk het, en ik gehoorzaamde.

„Ik heb je voor een dief gehouden,” begon hij nu weer, „en dat was slecht, heél slecht van me. En daarom wil ik hebben, dat wij deelen. Begrepen? En nu . . . wacht, lust je een kopje koffie?”

Zonder te wachten, dat ik „ja” zei, schonk hij mij in en sneed toen twee boterhammen, die hij met een stuk vleesch bedekte.

De koffie dronk ik, maar de boterhammen nam ik niet, en toen hij vroeg waarom niet, zei ik, dat ze mischien niet kauscher waren.

„O, als het dat is, ga dan gerust je gang! Het brood is van een joden-bakker en het vleesch van een joden-slager. Ik-zelf heb het vleesch gebraden, en ik ben eigenlijk ook een jood, dat wil zeggen, ik eet nooit iets van het varken.”

Nu at ik met smaak de twee dikke boterhammen, dronk de koffie uit en wilde heengaan. Ik was bij Maulbeere verlegen.

Hij dwong mij te blijven zitten en vroeg mij nu zóó vriendelijk naar mijn ouders, dat ik alles vertelde, ook dat wat ik gehoord had tusschen Vrijdag en Zaterdag.

Maulbeere sprak eerst geen woord en liet mij leelijk verlegen zitten. Doch eindelijk zei hij: „Hoor eens, joodje, wij moeten samen wat beginnen. Ik heb heel de wereld rondgereisd, en overal waar ik kwam, daar bracht ik wat mee. Mijn kamertje is er vol van. Van negotie heb ik geen verstand, maar op mijn reizen heb ik wél gezien, wat de menschen het liefste koopen, en waarop het meest verdiend wordt. Nu zal ik je, — maar hoe oud ben-je?”

„Ik ben twaalf jaar!”

„Twaalf jaar! Hm, nog wat jong, nog wat heel jong! En kan-je lezen en schrijven?”

„Ja, ik heb zoo lang school gegaan als Vader en Moeder mij missen konden. Ik zat altijd nummer een of twee in de klas, maar toen ik in de negende zat, moest ik van school af. Op één klasse na was ik in de hoogste!”

„En waarom doet je Vader zoo weinig negotie?”

„Vader was eerste boekhouder bij een Notaris. Die Notaris had al het geld van Vader en Moeder en hij is er mee op den loop gegaan. Toen zat Vader zonder iets, en omdat hij bij dien Notaris geweest was, wilde niemand hem als klerk of als boekhouder hebben. De menschen zeiden, dat hij het had moeten zien, dat de

zaken van zijn patroon slecht gingen. Hij kwam nergens terecht en nu ging hij negotie doen. Maar Vader was te eerlijk en kon niet genoeg winnen. Daardoor zijn we zoo arm geworden. Moeder is de dochter van een Rabijn, die kort na haar trouwen stierf. Moeder heeft veel geleerd en kan zelfs drie vreemde talen spreken. Vader was de zoon van een apotheker en heeft ook veel geleerd, maar om met de negotie te loopen, dat heeft hij niet geleerd."

„En wat doet je Vader dan?"

„Och, hij wil allerlei schrijfwerk doen, en verdient nu hier en dan daar eens wat; maar niet genoeg om van te leven. En met de negotie van mij en het schoenenpoetsen gaat het ook niet best. Als ik maar beter in de kleeren stak, dan zouden de menschen ook wel meer koopen, maar nu zijn ze vies van me, en alleen in de arme buurten kan ik wat kwijt raken."

Maulbeere bleef toen ik dat gezegd had een poosje in gedachten zitten en zei toen: „Hoor eens, joodje — stil, hoe heet je?"

„Ik heet Levie Wehrmayer!"

„Zoo! Hoor eens, Levie, er moet verandering komen. Zoo kan het niet blijven. Ik heb een spaarpotje en morgen gaan we samen uit om je in een beter pak te stoppen. Je hebt gelijk: de rijke menschen zullen vies van je zijn. Het geld voor die boven- en onderkleeren geef ik je niet, dat leen ik je en moet je naderhand terug geven. Dan zullen we een mars koopen en dan ga-je op de negotie uit in de rijke buurten. In de kist, die daar staat, heb ik veel vreemde snuisterijen. Ik doe er toch niets mee en hoe-

veel ze gekost hebben, weet ik op een prik. Die zullen we stuk voor stuk aan den man brengen. Voor die zes gulden vijftwintig moet je morgen allerlei kleinigheden koopen en dan er op uit. Ziedaar, ik wil je zelfs veertig gulden voorschieten. Intrest moet ik niet hebben, we zullen de winst samen deelen. En ga nu naar huis en maak je goede ouders eens blij! Maar”

Hier zweeg hij en ik zag hem vragend aan.

„Maar aan geen sterveling vertellen, hoor, dat ik je met geld voort help! Ga nu!”

In een paar sprongen was ik in ons huis waar Moeder juist den tweeden ouden klomp beet had om dien op het vuur te werpen.

Ik dacht aan mijn droom en zei: „Nee, Moeder, die klomp mag niet verbrand worden. Ik wil hem tot een gedachtenis bewaren.”

„Maar, kind,” riep Moeder, „dien ouden klomp met gaten bewaren! Hoe kom je er toe?”

„Ik heb gedroomd, dat die klomp goud werd! Vanacht, Moeder!”

„Droomen zijn bedrog!” liet Vader hooren. „Ik zie hier nog niet veel anders dan ellende!”

„Jozef en de Farao van Egypte droomden toch ook, Vader! En niet veel anders zien dan ellende? Hier, is dit ook ellende, Vader?”

Ik legde het verdiende dubbeltje en de zes gulden vijf en twintig, die ik van Maulbeere gekregen had, op tafel.

„Kind, kind,” riep Moeder, „wat een geld! Hoe kom je aan al dat geld?”

„Jongen,” sprak Vader, „denk aan het gebed, dat je eergisteren avond gehoord hebt, en zie mij dan aan!”

„Wees niet bang, dat Levie iets gedaan heeft, dat kwaad is,” sprak ik en vertelde alles.

„Wat!? Deed dat die Maulbeere? Dat!? klonk Vaders stem. „Kan die man dan zoo goed zijn?”

„Dat kan die man!” sprak opeens Maulbeere, die ongemerkt binnen gekomen was.

„Maulbeere, gij hier?” riep Vader hem toe.

„Ja, Heinrich Maulbeere, geen mensch anders. Is hij hier soms als het vijfde wiel aan een wagen, dan zal hij heengaan.”

„Vrede zij den man, die als gij over mijn drempel komt,” klonk Vaders stem ernstig. „De Heere zal hem zegenen uit Sion!”

Maulbeere keek gek op en zeide: „Dat is wat anders dan hiernaast. Daar werd ik met vloeken ontvangen en hier met zegeningen. Wil je mijn hand, Jacob?”

„Geef ze mij beide,” sprak Vader, en toen hij er een van aan Moeder gaf, sprak hij geroerd: „Maulbeere, ik heb dikwijls gedacht en dikwijls gezegd, als de armoede zoo groot was, dat we zelfs geen olie voor de sabbathslamp hadden: „Ziet, de Bewaarder van Israël zal niet sluimeren of niet slapen.” Dat zeg ik nu alweer, nu ik ervaren mag, dat het waar is. En voor u, Maulbeere, bidt de arme jood. De Heere zal uw ingang en uitgang bewaren, van nu aan tot het einde der dagen!”

„Zoo is het al wel, man, al heel wel,” liet Maul-

beere nu hooren. „Je zoudt een oud matroos verlegen maken. Maar het is koud hier en donker ook. Je lamp brandt slecht en in de kachel is weinig stooksel! Wil je vanavond mijn gasten zijn?”

„Maulbeere, wij blijven zoo graag bij onze kinderen,” sprak Moeder.

„Goed, mensch, blijf! Maar mag ik dan vanavond uw gast zijn? Ja? Ga dan mee, jongen, om wat te halen om het hier beter te maken.”

„Maulbeere, wij bedelen niet! Wij bedelden nooit! We zijn zoo trotsch in onze armoede,” sprak Vader.

„Man, houd je bedaard,” antwoordde Maulbeere lachend. „Van geven heb ik een broertje dood. Ik geef niemendal, niets! Hier, hij mijn compagnon, — hij wees op mij, — hij zal alles betalen als we afrekenen. Maar u spreken moet ik. En nu dat bij mij aan huis niet kan, moet het hier gebeuren. Maar ik wil geen koude en geen gebrek lijden. Dus, Levie, jij gaat mede, jongen, om een en ander te halen.”

Een poosje later kwamen wij samen terug. Ik droeg een mand met steenkolen en een kruikje met olie, en Maulbeere een flesch met poeder-chocolade en een potje met suiker. Bovendien droeg hij drie dekens.

De drie meisjes, die boven al op bed lagen, kregen een kopje chocolade en twee van de dekens, zoodat de arme zieltjes, die in geen dagen zoo heerlijk warm waren geweest, spoedig sliepen.

En nu kwam daar beneden een gesprek over zaken. De heer Carabin, dat was de eigenaar der erve, had heel wat bezigheden. Menigmaal moest hij in de stad

geld op wissels laten halen en hiervoor had hij nu iemand noodig, want zijn gelddrager had een betere betrekking kunnen krijgen en was de vorige week heengegaan. Daar er in de stad vele Engelschen en Franschen woonden, met wie de heer Carabin zaken deed, moest zulk een gelddrager ook talen kunnen spreken en lezen, en bovendien verstand van wissels hebben. Of Jacob Wehrmayer nu die talen kende en wat van wissels wist?

„Ja,” zei Vader, „hiervan ben ik goed op de hoogte!”

„Het geeft vijfhonderd gulden per jaar en nog al wat voordeelen. Ik zou dus eens morgen aan den dag naar den heer Carabin gaan. Ik zal met u medegaan,” sprak Heinrich.

„Ja,” antwoordde Vader, „dat zou ik wel willen, maar ik kan toch zóó niet bij dien meneer komen?”

„Neen, dat gaat niet! Je moet je beste pak aantrekken!”

„Dit is mijn beste en mijn slechtste; ik heb geen ander!”

Maulbeere krabbelde achter zijn ooren, doch eindelijk zei hij: „Rijk ben ik niet, maar een spaarpotje heb ik wel. Ik zal je zestig gulden leenen, en dan ga je dadelijk naar den winkel van Isaäcson, je geloofsgenoot; die verkoopt des Zondags ook. Daar koop je een goed pak en wat ondergoed. Het geld kan je me bij kleine sommetjes teruggeven.”

„Teruggeven, graag,” sprak Vader, „maar als ik die betrekking nu niet krijg, dan zie ik geen kans om het terug te geven.”

„In dat geval wordt het slimmer, dat is zoo! Maar dan zullen we zien! Ik doe het toch, en wacht nu maar even, dan ga ik het geld halen.”

Maulbeere ging naar zijn huis en kwam weldra met vier-en-tvintig rijksdaalders aanzetten, waarmede Vader dadelijk naar den winkel moest.

Een half uurtje later kwam hij terug. Alles en alles bij elkander kostte veertig gulden en Vader gaf er twintig terug.

„Neen, van de week moet je ook leven en misschien verhuizen; want als je aangesteld wordt dan kan je hier niet blijven wonen. Ik heb een eigen huisje in de Ankerstraat, dat leeg staat. Daar ga je dan wonen. Eén gulden huur per week en om de drie maanden betalen. Begrepen? Morgen ochtend om tien uur gaan we er samen heen. En dan, Levie, dan gaan wij jou om twaalf uur in het pak steken!”

„God mijner Vaderen, hebt gij hier uw Engel gezonden?” riep Moeder.

Stil, Racheltje, stil, mensch! Maak maar niet zulk een lawaai voor een kleinigheid! En een Engel, heb ik daarvoor nu een gezicht? Hoor eens, ik heb vijftig jaar gevaren, van mijn tiende jaar af. Ik was toen al wees, en zusters of broeders had ik niet. Ik ben nooit getrouwd en ik heb mijn geld nooit over den balk gegooid. Maar wèl gedaan heb ik ook nooit, omdat ik dacht, nu ja, dat alle arme menschen niet veel deugden. Ik heb nu ondervonden, dat ik verkeerd gedaan heb met zoo te denken. Ik leen dus dat geld graag. Kan je het mij teruggeven, dan moet ik het hebben. Ben ik overtuigd, dat je dat niet kunt,

in vrede, dan is het gegeven. Dus, menschen, geen ge-engel meer, hoor je. Wil je me „vriend” noemen, graag! En mag ik zoo nu en dan mijn beenen eens onder je tafel steken, dan ook heel graag. Ik kom nergens en ik heb geen andere aanspraak dan mijn lorretje, mijn rijstvogeltjes en zebra-vinkjes. En nu, goeden avond en wel te rusten! Die flesch met chocolade en dat kruikje met olie zal ik maar hier laten. De suikerpot gaat mee; ik moet 's morgens mijn kopje thee hebben!”

Maulbeere drukte ons allen de hand en wij gingen naar bed. Ik sliep niet gauw, want ik had veel te denken, en Vader en Moeder bleven zeker nog lang wakker liggen. Grootte blijdschap en groot verdriet zijn slaapverjagers.

En om nu maar kort te gaan, des Woensdags woonden we al in de Ankerstraat. Vader was gelddrager bij den heer Carabin, en ik had een prachtige mars en enkele vreemde dingen uit Maulbeere's kist. De zaken gingen goed en toen ik vijftien jaar oud was, had ik zestig gulden overgegaard en Maulbeere alles teruggegeven, wat hij mij voorgeschoten had. Vader had al in het eerste jaar alles afbetaald en Maulbeere woonde nu bij ons in. Hij betrok boven twee kamers, at bij ons aan tafel mede en bleef opzichter van de Schippers-erve. Het baantje van portier was vervallen, omdat de bouwvallige poort afgebroken was.

Ik dacht er zoo al bij mezelf over om mijn zaken uit te breiden; maar Maulbeere had andere gedachten.

„Neen, man,” zei hij, „je moet de wereld in. De heer Carabin heeft een neef, die toko-houder te Semarang is. Daar moet je een paar jaar winkelbediende worden. En dan naar Japan, China, naar Arabië, naar Brazilië, naar de West, naar Engeland en dan naar het Vasteland terug. En als je dan overal je oogen den kost geeft, je handen flink uit de mouwen steekt en thuishoudt van een andermans goed, als je bij alles wat je doet, denkt: „Wat zouden Vader, Moeder en Maulbeere zeggen, als ze zagen wat ik deed, als je God lief hebt boven alles en je naasten als jezelf, dat is ons hoofdbod, weet je, al keert dan de onderste steen boven, gelukkig zal je worden. En nu geen praatjes, Levie! Over veertien dagen zal je het zeegat uit. Dat moet; het kan niet anders. Begrepen?”

„Maar, Maulbeere, kan de jongen hier in het land nu ook niet vooruit komen?” vroeg Moeder.

„Stil mensch, stil. Dat kan ja, dat kan! Maar in den vreemde beter. Mijn spaarpot heb ik ook niet hier in het land gehaald. Dus, afgepraat!”

Veertien dagen later ging ik met scheepsgelegenheid naar de Oost. Het kanaal van Suez was er nog niet. Op de hoogte van Brazilië beliepen we storm en als schipbreukelingen kwamen we te Rio-Janeiro aan. Terwijl we daar met ons allen in een soort van herberg zaten, kwam er een zeer voornaam heer van een hooge gestalte. Hij had een vriendelijk gelaat, een hoog voorhoofd, schrandere oogen en een langen knevelbaard.

Dadelijk begon hij ons in het Engelsch te vragen,

wie wij waren. De kapitein vertelde het hem en zei hoe en waar wij schipbreuk hadden geleden.

„Zoudt gij lust hebben om eenigen tijd in Braziliaanschen dienst te treden? Er is scheepsvolk noodig en je zult een goed loon hebben. Je behoeft je niet langer dan voor twee jaar te verbinden!”

„Met uw verlof, Sire,” zei een heer, die naast hem stond, „de voorwaarden zijn vier jaar verbinden.”

Wij schrikten toen wij dat woord „Sire” hoorden, want wij begrepen, dat die eenvoudig gekleede heer niemand anders was dan Dom Pedro, Keizer van Brazilië.

„Ik weet het, Dom Manuel,” sprak de Keizer. „Ik weet het, maar arme schipbreukelingen hebben een streepje voor. Nu, mannen, wilt ge?”

Wij allen namen het aan en een paar dagen daarna waren we aangemonsterd op een mooie, nieuwe korvet. Onze kapitein werd er luitenant op, en al de anderen werden daar aan boord, wat ze op de „Zee-meeuw,” zoo had ons schip geheeten, geweest waren. Wij bleven in Braziliaanschen zeedienst tot de oorlog met de Argentijnsche Republiek afgelopen was. Al de anderen zochten nu scheepsgelegenheid naar Europa, maar ik bleef in Brazilië, waar, vooral in dien tijd, voor een Europeaan met goede handen, heldere oogen en een flink verstand wel kans was om vooruit te komen. Ik had al lang verbaasd gestaan over de vruchtbaarheid van dit verbazend groote rijk, dat toch zoo slecht bevolkt was. Er kwam, toen mijn vroegere makers juist vertrokken waren, bericht in de hoofdstad, dat er rijke goudmijnen ontdekt waren

in de noordelijke gewesten van het rijk. De menschen liepen als gekken te hoop, en bijna alles wat werken kon, liet zich naar de goud-districten brengen, en zelf had ik er ook heel wat lust in. Maar ik kwam er gelukkig van terug en werd, tegen verbazend hoog loon, opzichter in een suiker-plantage, waarin men zich ook toelegde op het verbouwen van cacao. De eigenaar van die plantage was een Engelschman, die nog geen jaar later ook al de goudkoorts kreeg en mij voor heel weinig geld de plantage overdeed. Uit gebrek aan werkvolk kon ik er niet veel verdienen, en ik zou er al mijn spaargeld bij verspeeld hebben, als ik niet op de gedachte gekomen was om met behulp van vrouwen een deel mijner plantage te gebruiken voor het kweeken van koffiëheesters. Dat ging vrij goed en toen ik zoo zeven jaar gewerkt had, en mijn plantage geheel en al voor de koffiëbouw had ingericht, met behulp van mannen, die doodarm van de goudvelden weergekeerd waren, verkocht ik alles, wat ik bezat met groote winst. Ik scheepte mij in naar Europa, kwam als een rijk man in mijn geboorteplaats en mocht daar nog een blijden en gelukkigen glimlach zien van onzen goeden vriend Maulbeere, die denzelfden dag van mijn aankomst stierf. Ik had naar mijn zin nog niet genoeg van de wereld gezien, en na mijn Ouders goed verzorgd te hebben, ging ik naar Semarang, werd boekhouder in een toko, en een jaar later was ik zelf toko-houder te Makassar. Maar ook daar bleef ik, na goede zaken gemaakt te hebben, maar vier jaar om een reis in China en Japan te doen. Maar waar ik kwam, daar kwam ik als koop-

man, en sloot er, als het kon, handels-verbintenissen. Toen ging het weer naar Batavia, waar ik tijding kreeg, dat mijn twee oudste zusters gehuwd waren met twee broeders, die beiden kooplieden waren. Ik schreef naar huis om te vragen of ze mij te Batavia wilden komen helpen om een groote zaak op te richten. Zij kwamen en ik huurde magazijnen en liet daar allerhande zaken opleggen, welke men in Europa graag had. Mijn zwagers waren zeer bij de hand en wisten in Europa heel wat afnemers voor onze waren te krijgen. Heele schepen werden door ons bevracht en het was, alsof het geluk ons in alles diende. Onze schepen hadden meest altijd een voorspoedige reis en leden nooit schipbreuk. Eindelijk kwam drie jaar later mijn jongste zuster met haar echtgenoot, die dokter was, ook al te Batavia. Ik reisde gedurende dien tijd bijna de heele wereld rond. Maar ten slotte had ik van dat trekvogeltje spelen toch genoeg en kwam weer te Batavia.

„Ik heb wat nieuws gevonden, Levie,” zei mijn zwager de dokter. „De chinine is vreeselijk duur en nu heb ik de proef genomen of de grond hier op Java ook voor de kina-aanplant geschikt is. De uitslag van de proef was uitmuntend. Nu heb ik er alleen met mijn zwager over gesproken om grond te koopen en daarop den kina-bouw te beginnen. Hoe denk je erover?”

„Goed,” was mijn antwoord en ik kocht een schoone streek lands op Oost-Java. De aanplant begon, en een jaar of tien daarna lieten we de eerste schillers of cassarillos uit Brazilië komen. Het schil-

len van den bast, waarvan men de kina maakt, is lang niet ieders werk. En wat maakten wij zaken! Wel was bijna alles van mij, doch mijn zwagers waren toch ook aandeelhouders geworden. Opeens kreeg ik lust om de zaken aan kant te doen en stil in het Vaderland te gaan leven. Ik deed alles aan mijn zwagers over en hield slechts een klein gedeelte van mijn kapitaal in de zaak. De eerste jaren van mijn verblijf in Holland bracht ik in mijn geboorteplaats door, doch ik vond het daar veel te stil en te eentonig. Toen mijn lieve Ouders gestorven waren en ik op het graf van onzen edelen vriend Maulbeere een eenvoudig gedenkteken had laten plaatsen, kwam ik hier wonen. Ik ben nu pas vijfenveertig jaar en leef hier heel gezellig met mijn vrouw en vier kinderen. Daar ik ondervond wat een liefhebbend hart en een milde hand, die verstandig weldoet, uitrichten kunnen, volgde ik Maulbeere's voorbeeld. En nu, jonge vriend, weet je alles. Ik hoop dat het je zal gaan, zooals het mij en mijn zusters en zwagers gegaan is en dat de Algoede je ook zegenen zal. Nu zal je ook begrijpen waarom ik dien ouden klomp zoo trouw bevaar, waarom ik op mijn cachet een klomp liet graveeren, waarom heel mijn gezin op luxe-papier schrijft waarop een klomp staat, en waarom op de portieren van mijn rijtuigen, op het paardentuig en op de livreknoopen mijner gedienden klompen geschilderd of gemaakt zijn. Uit een klein beekje komt de machtige Donau; de rijkdom van mij en mijn familie kwam uit een ouden klomp."

Help u zelf.

Niet ver van het strand stond in de duinboschjes een kleine bouwvallige hut.

Het was winter, en hoewel het ontzettend koud was, zag men toch geen kringelende rookwolkjes boven het dak stijgen.

Een jongen van omstreeks vijftien jaar kwam uit de duinboschjes. Zijn kleeding was erg dun en op vele plaatsen gelapt. De bloote voeten staken in een paar versleten klompen, en het magere, hoekige gelaat kwam te voorschijn van onder een pet zonder klep.

Hij ging op de hut toe, doch eer hij binnen was, kwam er een vermagerde, uitgeteerde vrouw uit, en riep:

„En heb je nu werk, Gerrit?”

„Neen, Moeder!” was het antwoord.

En wilde de bakker je geen roggebroodje meegeven, als we beloofden het te betalen, zoodra we geld hadden?”

„Neen, Moeder!”

„Maar heb je wel om oudbakken brood gevraagd, dat hij alleen voor hondenvoedsel verkoopen kan?”

„Ja, Moeder!”

„En had hij het niet?”

„Ja, Moeder; maar hij wilde het niet geven!”

„Maar, Gerrit, zeg, Gerrit, heb-je wel gezegd, dat we sedert gisteren morgen niets gegeten hebben?”

„Nee, Moeder!”

„Waarom niet, jongen?”

„Dan zou hij denken, dat ik brood kwam bedelen! Moeder!”

De Moeder schudde het hoofd en ging naar binnen.

Gerrit volgde haar, en daar hij niets anders te doen had, zette hij zich op een ouden stoel voor het raam en ging wat lezen.

„Wat lees je daar toch, jongen?” klonk, na een langdurig stilzwijgen, Moeders vraag.

„Het boek heet: „*Help u zelf*,” Moeder!”

Weer was er een geruime tijd verlopen, zonder dat men iets anders hoorde dan het huilen van den wind in den schoorsteen. Het begon donker te worden. Moeder zat met de hand onder het hoofd op de tafel geleund.

„Gerrit!” zei ze op eenmaal.

Gerrit schrikte en vroeg: „Wat is het, Moeder?”

„Het kan zóó niet langer gaan, jongen! Er moet verandering komen!”

„Waarin, Moeder?”

„Je vraagt naar den bekenden weg. Maar als je zoo graag hebt, dat ik het je nog eens zeg, dan zal ik het zeggen. Je zult van den nood een deugd moeten maken!”

„Hoe meent u dat, Moeder?”

„Je zult het aanbod van Dolf moeten aannemen!”

„Nee, Moeder, dat doe ik niet!”

„En dan van hongers en koude sterven, nietwaar?”

„Maar als ik met Dolf meega, word ik een dief, Moeder!”

„Als ik maar niet zulk een honger had, kind!” klonk het zacht, en Gerrit hoorde dat Moeder schreide.

„Je moet niet weenen, Moeder! Neen, Moeder, je moet niet weenen,” riep Gerrit, doe dat niet, daar kan ik niet tegen!”

Een zware stap in de gang belette hem voort te gaan.

„Brrr, een mooi boeltje hier! Het vriest steenen dik, en hier geen sprankje vuur aan den haard!” riep een lange, breedgeschouderde, ruwe kerel, die ongevraagd binnenkwam.

Het was Dolf de strooper.

„Ja, Dolf, het is koud,” zei Moeder.

„Koud! Maar wat henker, dat het buiten koud is, daar kan-je niemendal aan doen; maar het is de schuld van dien luien lummel van dien jongen daar,” — hij wees op Gerrit, — „dat het hier net zoo koud is, als buiten. Het schijnt, dat de jongeheer weer aan het lezen geweest is. De jongeheer moet zeker Advocaat, Domine, Schoolmeester of Minister worden. Ha, ha, Minister van Justitie! Dan laat hij mij als strooper oppakken en achter slot en grendel zetten! Genade, Uwe Excellentie, genade!”

„Als je mij eerlijk werk wilt laten doen, Dolf, dan ben ik tot je dienst!” zei Gerrit en borg het boek op.

„Eerlijk werk! Wat is eerlijk werk?” vroeg Dolf met een lach, die in het groote, kille en half ledige vertrek zoo akelig klonk.

„Eerlijk werk is zulk werk, dat men op klaarlichten dag voor het oog van alle menschen durft doen,” zei Gerrit.

De ruwe man braakte een heel leelijk woord uit en eindigde alweer met een vervaarlijken lach.

„Zeg, luie slampamper,” riep hij opeens en legde de hand met ijzeren greep op de dun bedekte en magere schouders van Gerrit, — „zeg zal je vannacht mee of niet?”

Moeder zag Gerrit van terzijde aan.

De jongen beefde er van maar: „Ik zal *niet* mee!” klonk eindelijk zijn antwoord op bevenden en gejaagden toon.

„Nu, adie! Ik wensch je een plezierigen hongerdood!” zei de ruwe schelm en ging heen.

Buiten gekomen draaide hij nog eens om en riep op dreigenden toon: „En als je het hart hebt me te verraden, dan . . .”

Hij behoefde den volzin niet aan te vullen.

Toen de booze man vertrokken was bleven Moeder en zoön een poos stilzwijgend tegenover elkander zitten.

Eindelijk ging Moeder op haar jongen toe, en zei: „Gerrit, zoo, zóó is het goed!”

Gerrit zweeg.

„Zoo is het goed, kind!” herhaalde Moeder.

„Och, Moeder,” antwoordde Gerrit. „Wat een leelijken wensch liet die Dolf hooren!”

„De vloek van den booze wordt wel eens een zegen Gods, mijn jongen! Kom, laten we maar naar Jan, den lichtwachter, gaan!”

Moeder en zoon sloten de deur en gingen door de duinen naar het huis van hun naasten buurman, die voor het kustlicht zorgen moest.

Die man had zelf bij een gering inkomen, zeven kinderen en een ziekelijke vrouw, terwijl hij daarenboven nog een blinde zuster bij zich aan huis had. Geld, eten of kleederen geven kon de man dus niet; maar toch wilde hij wát geven: een plaatsje aan den haard. Die brandde immers toch?

Reeds was het geheel donker geworden toen de weduwe van Arpen met haar zoon bij den lichtwachter in huis trad.

„Goeden avond, buurvrouw! Wat zeggen ze buiten?” vroeg Jan.

„Dat het meer dan erg koud is, buurman!” sprak de weduwe.

„Nu, gelukkig dat ik je tenminste wat kan laten warmen! Gaat zitten, buurtjes, gaat zitten!”

Weldra zat de geheele familie om den haard en begon er een levendig gesprek.

Na eenige oogenblikken vroeg Jan: „En is het nu al niet vier jaar, dat je man verdronken is, buurvrouw?”

„Met Allerheiligen is het vijf jaar geweest, man! Ja, de jaren vliegen zoo maar om! Ik . . .”

„Wat is dat?” riepen opeens een stuk of zes stemmen, bij het hooren van een hevigen knal, die veel geelk op het schot van een geweer.

„Het is een gewerschot!” riep Jan, doch pas had hij dat gezegd, of er klonk er weer een en bijna dadelijk daarop nog een.

„Blijf hier, Jan, blijf hier! De stroopers zullen aan den slag zijn!” riep de vrouw des huizes met zwakke stem uit de bedstede.

Daar werd op de deur geklopt.

„Niet open doen! Niet open doen!” riep de blinde zuster.

Het geklop werd herhaald doch driftiger.

„Er valt hier niets te doen, dan de deur te openen!” sprak Jan en verwijderde zich.

De familie daarbinnen zat in onrust en niemand waagde het ook maar een woord te fluisteren. Men luisterde met ingehouden adem.

Men hoorde de deur openen en sluiten.

Daar kwam Jan binnen met een brigadier van de rijksveldwacht.

„Goeden avond,” bromde deze.

Niemand beantwoordde zijn groet.

„Men schijnt hier stommetje te spelen,” vervolgde hij. „Ik hoop niet, dat ik hier familie van de stroopers vinden zal. Zeg man, wie ben je?”

Deze laatste vraag werd tot Jan gedaan.

„Ik ben hier de lichtwachter en dat is mijn familie!”

„Heel dat troepje?” vroeg de brigadier ongeloovig.

„Nee, op twee na! Die vrouw en die jongen wonen hier in de buurt en komen zich des avonds bij mij warmen!”

„Zoo, zoo! De vrouw van een strooper soms?”

„Zeg eens, man,” riep nu Gerrit, „je moet geen kwaad van mijn Vader spreken. Mijn Vader was een zeeman en is al vijf jaar geleden verdronken!”

„Hei, hei, niet zoo driftig, kereltje! Ik kon dat immers niet aan je neus zien? Hoe is je naam?”

„Ik heet Gerrit van Arpen!”

„En hoe heette je Vader?”

„Ook Gerrit van Arpen!”

„En op welk schip was hij?”

„Hij was koksmat op de Maria Magdalena.”

„En wanneer verongelukt?”

„Op Allerheiligen in '12!”

„Zoo, en ben-je al te Viersluizen op het zeemanskantoor geweest?”

„Ik? Neen!”

„Dan zou het wel goed zijn om er eens heen te gaan. De erfgenamen van Gerrit van Arpen zijn al vier weken geleden opgeroepen geworden. Er ligt wat voor jehui op het zeemanskantoor!”

Toen moeder dat hoorde, liep ze op den brigadier toe en wilde hem nog gauw een en ander vragen. Maar de brigadier scheen haast te hebben en vroeg Jan, of hij hem den naasten weg naar het dorp wilde wijzen.

„Ja, man, ik zou wel willen, maar ik mag niet van mijn licht af!”

„Wil jij het dan doen, Gerrit?” vroeg de brigadier.

„Neen, Gerrit,” zei Moeder, „jij moogt niet. Ik wil het niet! Als Dolf”

„Wat, als Dolf, vrouwtje?” vroeg de man.

Vrouw van Arpen zweeg. Ze voelde nu, dat ze zich versproken had. O, had ze het maar niet gezegd. Hij zou . . . o, hemel, wie weet wat Dolf doen zou, als ze hem verklikte.

Daar werd weer op de deur geklopt.

„Dat zal misschien mijn kameraad zijn!” sprak de rijksveldwachter. „Ik zal wel eens opendoen!”

Hemeltje-lief! Wat is er nu aan de hand?

„Help, help!” hoorde men er een schreeuwen.

Jan en Gerrit vlogen naar de deur.

Daar lagen er twee op den grond.

Met een forschen ruk maakte hij, die onder lag, zich los en zette het op een loopen.

„Pas op, als je me verraadt!” riep de vluchteling uit de verte en verdween in het donker van den nacht.

„Dat is de stem van Dolf, den strooper,” zei Jan.

„Mensch, mensch! Verraad hem niet! Je leven is niet meer veilig!” kermde vrouw van Arpen.

„En zijn naam?” vroeg de brigadier.

„Dolf de Teiler,” antwoordde Jan. „Hij woont te Dijkpale een half uurtje van hier!”

„Hoor eens, Gerrit, of je hoog springt of laag, jij moet me den weg wijzen! Je zult er goed voor betaald worden.”

„Ik zal het doen,” antwoordde de knaap.

„Best, wacht dan maar even!” sprak de brigadier.

„Ik moet eerst eens mijn wapens in orde brengen. Men kan niet weten!”

De revolver en zijn geweer waren spoedig geladen en, na afscheid van zijn Moeder genomen te hebben, ging Gerrit met den brigadier op weg. Toen ze een half uurtje geloopt hadden zagen ze het dorp, en weldra waren ze bij den Burgemeester waar de brigadier dit vertelde:

„Mijn kameraad en ik liepen door de duinen om

de stroopers, die het tegenwoordig zoo bont maken, te overvallen. Om niet zoo gauw gezien te worden, liepen we een veertig pas van elkander af. Daar viel op eens een schot. Toen weer een tweede. Dat tweede was van mijn kameraad, dat kon ik hooren; want het eerste was een geweschot, en hij had geen geweer. Daar liep me een lange kerel voorbij. Het was de wilddief. Ik schoot, maar miste. Toen ging ik naar het huis van den lichtwachter, en hoorde daar een en ander, dat ik opgeteekend heb. Wat later werd er geklopt. Ik dacht, dat het mijn kameraad was, ik deed open en stond vlak voor den strooper, die zeker niet wist, dat ik daar was. Ik viel hem aan. „Help, help!” schreeuwde hij. Toen kwamen de lichtwachter en deze jongen, doch nauwelijks had de strooper die twee gezien, of hij rukte zich los en ontvluchtte. Wat er van mijn kameraad geworden is, weet ik niet! Van den lichtwachter hoorde ik, dat Dolf de Teiler de naam van dien strooper is!”

„Ha, ha, eindelijk gesnapt!” zei de burgemeester, en vervolgde: „Je moest vannacht maar hier in 't dorp blijven, en dan morgen ochtend in de stad hulp gaan halen. In den donkeren nacht krijg je hem toch niet beet, en hij weet den weg in het duin met en zonder daglicht. Wie weet, wat er anders nog gebeurt!”

De brigadier vond dien raad goed.

„Een plaatsje in den hooitas zou voor mij en dezen knaap goed genoeg zijn!” sprak de rijksveldwachter.

„Je kunt samen op het bed van den koetsier slapen. De koetsier is uit!” hernam de burgemeester.

Een half uurtje later lagen beiden, na een goed avondmaal gebruikt te hebben, heerlijk te slapen.

Den volgenden morgen gingen Gerrit en de brigadier eerst naar de hut van vrouw van Arpen en daarna naar Viersluizen, waar de brigadier de noodige hulp haalde en Gerrit op het Zeemanskantoor met een briefje van den burgemeester bewees, dat hij Gerrit van Arpen, de zoon van Gerrit van Arpen, indertijd bottelier op de Maria Magdalena.

Men gaf Gerrit hierop tegen ontvangstbewijs een tamelijk zwaar pak mede.

Tot groote verwondering van den brigadier had men te Viersluizen niets van zijn kameraad gehoord. Dit wekte kwaad vermoeden en terstond werden verscheidene soldaten uitgezonden om in de duinen van Dijkpale naar een en ander onderzoek te doen.

Eerst na drie dagen zoekens vond men den grooten strooper, die zich in de duinen verborgen had, en wat later het lijk van den anderen brigadier, die door een gewerschot van Dolf gedood was geworden. Omdat deze daad niet aan het licht zou komen, had hij den verslagene in de duinen begraven. Hij werd levenslang onschadelijk gemaakt en veilig achter slot en grendel gezet.

En de weduwe van Arpen met haar Gerrit?

Bij het verongelukken van het schip waren Gerrit van Arpen, de tweede stuurman en de scheepsdokter verdronken. De overigen der bemanning waren gered geworden en hadden later voor het grootste gedeelte lading en goederen uit het wrak gehaald. Onder die goederen waren er ook van den armen Gerrit. Deze

werden ingepakt en later naar Nederland verzonden.

En wat was er nu in dat pak?

Een oud horloge, eenige half verteerde kleederen en een Chineesch kistje, waarvan het slot verroest was. Toen men dat kistje open gebroken had, vond men er de spaarduitjes van Gerrit in. Dit geld met zijn loon van acht maanden dienst, dat nu ook uitbetaald werd, bedroeg samen bijna drie honderd gulden. Met behulp van enkele ingezetenen in de gemeente begon vrouw van Arpen een kleinen handel in allerlei artikelen te drijven en bereikte door haar ijver een welvarend bestaan.

De Koning en de Boerin.

Het was vroeg in den morgen van een mooien September-dag in het jaar 1825, dat een welgekleede boerin de stad Berlijn door de Brandenburgsche poort binnentrad. Op haar kar, die zij met moeite voortdudde, stonden eenige koperen kannen vol melk, die zij, zooals ze iederen dag gewoon was, bij haar klanten in de stad ging rondbrengen.

Gewoonlijk had ze tegen den portier altijd een praatje te maken en nimmer nog had men haar stroef of onvriendelijk gezien. Dezen morgen echter scheen het huilen haar nader dan het lachen en toen de portier haar vroeg: „Wel, moedertje, is de melk onder-

weg al zuur geworden, dat je zulk een bedroefd gezicht zet?" antwoordde zij: „Was dat maar waar! Neen, mijn eenige zoon Nikolaas moet onder dienst, en daar ik weduwe ben, en niemand heb dan mijn jongen om de boerderij te drijven, weet ik niet, wat ik zonder hem beginnen moet. Nu heeft onze schoolmeester een verzoekschrift aan den Koning geschreven, en ik-zelve zal het brengen. Onze Koning is immers een goed man, die een arme weduwe niet zal laten weggagen?"

„God zegene onzen goeden Koning Friedrich Wilhelm," zei de portier. „Als je het geluk hebt hemzelve te spreken, dan wed ik, dat jij Nikolaas op de boerderij houdt!"

„Ja, hemzelve spreken! Hoe zal ik dat aanleggen?" zuchtte de vrouw.

„Weet je wat," sprak de portier, „de Koning heeft de gewoonte om iederen morgen, als hij ontbeten heeft, een halfuurtje te gaan staan voor het open venster, dat uitziet op de Linden. Ga daar heen, en, als je hem ziet, steek dan het verzoekschrift in de hoogte, en ik wed, dat hij je bij zich zal laten roepen!"

Zijne Majesteit was zoo even opgestaan, had ontbeten en was reeds in zijn morgen-uniform bezig met twee Heeren te zamen over een en ander te spreken. Hij stond ditmaal niet precies voor het open venster, maar er naast en zoo achter een gordijn, dat hij alles zien kon, wat er op het voorplein gebeurde, zonder dat iemand hem zag.

„Wat zou die vrouw, die daar met die melkkar

staat, willen, von Holleben?" vroeg de Koning.

Von Holleben, die Generaal van de kavalerie was, ging nu vlak voor het venster staan, en de boerin, die den Koning niet kende, denkende dat die mooi gekleede officier Friedrich Wilhelm was, stak haar verzoekschrift in de hoogte.

„Ze steekt een papier in de hoogte, Sire! Ze wil uwe Majesteit een verzoekschrift aanbieden," sprak van Holleben.

„Stil, daar willen we een aardigheid mee hebben," antwoordde de Koning. „Ik ga mij dadelijk als een gewoon burgerman kleeden en zelf vragen, wat ze wil. Maar pas op, hoor, dat ge niet te dicht bij me komt, als ik met haar spreek. Gij zoudt mij, onwilens, kunnen verklikken!"

Een minuut of tien later liep de Koning op het voorplein en ging naar de boerin.

„Wel, vrouwtje," zei hij, „op wien wacht je hier?"

„Och, Mijnheer," antwoordde de boerin, „ik wacht tot de Koning voor het open venster komt. Ik wilde hem een verzoekschrift aanbieden! Daar straks heb ik hem gezien, maar hij zag mij vast niet, en nu schijnt hij in het geheel niet meer te komen!"

„Je zult er dus zeker veel belang bij hebben den Koning in persoon je verzoekschrift ter hand te stellen, vrouwtje?" vroeg de Koning.

„Ach, ja, Mijnheer, heel veel belang," zei de vrouw, en deed hem toen het verhaal, dat ze den portier gedaan had.

„Weet je wat," sprak de Koning, „ga dan maar in het paleis en vraag den Koning te spreken!"

„Och, dat zou ik wel willen, Mijnheer, maar ik kan mijn kar toch niet alleen laten staan!”

„O, dat is niemendal! Ik zal zoo lang bij je kar blijven! Ga maar!” zei Friedrich Wilhelm lachend.

De vrouw nam dit aanbod met vreugde aan, liep naar het paleis, doch kwam een kwartier later reeds terug.

„Wel?” vroeg de Koning.

„Ik had het wel gedacht,” sprak de vrouw, „de Koning is al uitgegaan, en nu heb ik het verzoekschrift aan een Heer overgegeven, en die zei mij, dat het zoo goed was, alsof ik het den Koning zelve terhand had gesteld!”

„Nu,” hernam de Koning, „dan zal het wel terecht komen! Ga dan maar gerust naar huis!”

„Ik hoop het, Mijnheer, ik hoop het! Maar daar u zoo vriendelijk geweest is, om op mijn kar te passen, wil ik van mijn kant ook wat doen! Hier zijn twee groschen voor uw moeite! Koop er wat voor om het aan uw kinderen te geven!”

De boerin ging vol hoop heen en de Koning zocht von Holleben op. Zoodra hij dezé zag riep hij lachend: „Kijk eens, von Holleben, ik ben al vroeg aan het verdienen geweest! Ja, ja, de morgenstond heeft goud in den mond. Vindt ge niet?”

Het verzoekschrift der boerin werd den Koning bij zijn thuiskomst terstond overhandigd, en toen het na gedaan onderzoek bleek, dat de boerin waarheid gesproken had, liet hij dadelijk bevel geven, dat men haar zoon van den dienst vrijstellen zou.

Met een gevoel van iets gedaan te hebben, dat goed

was, borg hij het tweegroschen-stuk in een lade, waarin hij zijn herinneringen bewaarde, en, te midden van de vele bezigheden, die hij van zichzelf eischte, vergat hij weldra de geheele geschiedenis.

Een week of vier later zat hij in zijn kabinet weer ijverig te werken, toen hem door von Holleben bericht werd, dat er beneden een boerin stond, die hem bepaald verlangde te spreken.

„Ik heb geen tijd,” sprak de Koning. „Vraag maar of gij de boodschap niet aan kunt nemen!”

Von Holleben ging, doch kwam terug en zei: „Sire, het is dezelfde boerin, die u een week of vier geleden een verzoekschrift aangeboden en een tweegroschen-stuk gegeven heeft! Zij verlangt u in persoon te spreken!”

„Nu, laat dan de vrouw hier komen,” klonk het bevel.

Eenige oogenblikken later verscheen de boerin in haar Zondagsche kleeren gedost, met een mand aan haar arm in het vertrek.

Zijne majesteit zat met den rug naar haar toe, en zonder van zijn papieren op te zien, vroeg hij, eenigszins kortaf: „Wel, vrouwtje, wat heb-je nu weer?”

„Sire,” sprak de vrouw en kwam beleefd nader, „Sire”

Thans zag de Koning op, en nauwelijks had de boerin hem in het aangezicht gezien, of ze gaf een gil van schrik en viel op haar knieën voor hem neder.

„Wat nu, vrouw?” vroeg Friedrich Wilhelm verwonderd.

„O Sire,” stamelde ze, „vergeving, verggeving, ik

kende u niet! Ik dacht dat u een bediende van het Hof was en . . . en . . .”

„Nu, en?”

„En ik heb u voor de moeite van op mijn kar te passen, een twee-groschen-stuk gegeven! Vergeving, verggeving, Sire! Ik wist niet, dat . . .”

„Wees gerust, Moedertje, wees gerust! De twee-groschen heb ik in een lade geborgen om mijzelf nu en dan eens te overtuigen, dat een Koning niets anders is dan een gewoon mensch. Maar sta nu op, en zeg mij, wat gij wilt; want ik heb weinig tijd!”

De vrouw stond op en, een hagelwitten doek van haar mand nemende, liet ze den Koning vier stukjes boter en een paar kazen zien, die ze tusschen wijngaardbladen netjes ingepakt had, en beleefd vroeg ze of ze het een en ander, als een bewijs van dankbaarheid, mocht aanbieden.

„Je bent een best wijf,” sprak de Koning. „Ja, ik wil gaarne uw geschenk aannemen, en ik verzeker u, dat ik levenslang zal blijven denken aan u en uw zoon, die mij zoo duidelijk bewijzen, dat de eenvoudigste mensch het hartelijkste zijn kan in het betoonen zijner dankbaarheid!”

Vol vreugde verliet de boerin thans den Koning, en of deze nu nog op een andere wijze voor haar en haar zoon gezorgd heeft, dat vermeldt de geschiedenis niet, maar afgaande op het edel karakter van den Vorst, geloof ik wel, dat hij beiden niet uit het oog verloren zal hebben.

Geïllustreerde 75 Cts. Bibliotheek.

Gebonden.

Frans en het Geheim, door Marie Boddaert. — 3e druk.

Janmaat en zijn Vriendjes, door P. Louwerse.

De Boschwachter van Lindenstein, door P. Louwerse.

Moedersdag, door P. Louwerse.

De Zon breekt door, door P. Louwerse.

Uit het jonge Leven, door P. Louwerse.

Van Dichtbij en Verre, door P. Louwerse.

Uit den Franschen Tijd, door P. Louwerse.

Uit den Ouden Tijd, door P. Louwerse.

Winteravondvertellingen, door Joh. H. Been. — 2e druk.

Kerstvertellingen, door Joh. H. Been. — 2e druk.

De verdwaalde Bal, door H. J. Hana.

Van 't Groote en 't Kleine Hansje, door W. Langermans.

Snaveltje Pik aan de deur, door Louise Ahn-De Jongh.

Blondine, door Thérèse Hoven.

De Oostersche Prins, door G. Heuvelman.

De Kabouterkoning, door Truida Kok.

St. Nicolaas Avond, door Agatha.

Broertjes en Zusjes, door Agatha.

Nieuw !

Nieuw !

Geïllustreerde

Lilliput-Bibliotheek

voor de Jeugd

door **Henriëtte Blaauw.**

Deze Bibliotheek bestaat uit:

1. **De Sneeuwkonigin.**
2. **Sindbad de Zeeman.**
3. **Münchhausen.**
4. **Uit Gulliver's Leven.**
5. **Prins Edelhart.**
6. **Markies van Carabas.**
7. **Minister Tom.**
8. **De Schildknaap.**
9. **Den Vijand tegemoet.**
10. **Dapperheid beloond.**
11. **Eindelijk vrij!**
12. **Ridder Weetniet.**
13. **Tot 't einde getrouw.**
14. **De Schrik der Zee.**

Ieder deel prachtig geïllustreerd met 6 platen in kleurendruk en talrijke illustraties tusschen den tekst.

Uit het Jonge Leven.